

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Renatos Šostakienės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

**Magistro darbas
Garantija kaip prievolių vykdymo užtikrinimo
būdas**

Vadovas: doc. Andrius Smaliukas
Recenzentas: lekt. dr. Tomas Kontautas

Vilnius 2010

Turinys

Ivadas	3
1. Prievolių įvykdymo užtikrinimas Lietuvos Respublikos civilinėje teisėje.....	6
1.1 Prievolių įvykdymo užtikrinimo klasifikacijos ir būdai	7
2. Garantijos, kaip probleminio teisinio instituto, analizė per prievolių užtikrinimo prizmę ...	9
2.1 Garantijos sąvoka.....	10
2.2 Garantijos bruožai	12
2.2.1 Garantijos forma ir turinys Lietuvos ir tarptautinės teisės aspektu.....	13
3. Garantijų rūšys	16
3.1 Valstybinės garantijos. Argumentai „už“ ir „prieš“	16
3.2 Kitų institucijų (ne valstybės) teikiamos garantijos.....	22
3.3 Banko garantija	24
3.3.1 Banko garantijų problemos ir siūlomų jų sprendimo būdai.....	27
3.4 Privačių asmenų teikiamos garantijos.....	32
3.4.1 Garantija užtikrintos prievolės vykdymas šalių bankroto atveju	36
3.4.1.1 Atsiskaitymai pagal garantija užtikrintą prievolę pagrindinio skolininko bankroto atveju.....	37
3.4.1.2 Atsiskaitymai pagal garantija užtikrintą prievolę garanto bankroto atveju	41
3.4.1.3 Atsiskaitymai pagal garantija užtikrintą prievolę pagrindinio skolininko ir garanto bankroto atvejais	43
3.4.2 Nesąžiningos garantijos problema	44
4. Garantija, laidavimas, laidavimo draudimas: skirtumai ir tapatumas	50
Išvados	55
Literatūra.....	57
Santrauka.....	63
Summary	64
1 priedas	65

Įvadas

Darbo aktualumas. Prievolių užtikrinimas siekiant, kad jos būtų įvykdytos, siejamos su ankstyvomis teisinėmis sistemomis: jau Senovės Romoje buvo žinomi tokie institutai kaip rankpinigiai, įkeitimas, laidavimas, netesybos. Todėl savaime suprantama, kad garantijos, kaip prievolių vykdymo užtikrinimo svarba XXI amžiaus sandūroje ir sudėtingoje rinkos ekonomika paremtoje visuomenėje yra žymi, ypač tai prievolės šaliai, kurios naudai tai yra daroma. Juk apyvarta negali apsiriboti vien žinomų asmenų ratu. Todėl kai kreditoriaus pasitikėjimas skolininku nėra pakankamas prievolei atsirasti, papildomas užtikrinimas tampa kaip tik tuo veiksmu, kuris padeda atsirasti naujiems santykiams ir sumažina riziką, ypač šiandien, kai rinka yra spaudžiama krizės, o sutarties šalių padėtis dažnai nėra nuspėjama.

Kitas argumentas, įrodantis garantijos būtinumą yra tas, kad prievoliniai santykiai – viena iš teisinių santykių rūšių, todėl prievolių įvykdymas turi būti saugomas ir realizuojamas teisinėmis priemonėmis, kurios turi prievartos pobūdį, kadangi dažnai prievolės nėra įvykdomos savanoriškai. Todėl sąžiningos prievolės pusės interesai turi būti ginami ją užtikrinant garantija. Be to, padidėjusi naftos gavyba užsiimančių Vidurio Rytų valstybių gerovė sudarė galimybę pasirašyti su Vakarų įmonėmis plataus masto sutartis, tokias kaip infrastruktūros tobulinimas, viešieji darbai, pramoniniai ir žemės ūkio projektai bei nacionalinė gynyba ir pan. Šių projektų mastas ir sudėtingumas reikalavo didelių laiko ir lėšų sąnaudų bei didino neįvykdymo riziką. Visa tai sudarė galimybes bei sukėlė poreikį nepriklausomam garantijos instituto atsiradimui, kuris skyrėsi nuo iki tol žinotų apsaugos priemonių. Būtent dėl to mano nagrinėjamos temos – prievolių užtikrinimas garantija – akivaizdus aktualumas išliko iki šių dienų. Dar daugiau, dabartiniu metu garantijos yra plačiai paplitusios, didesni sandoriai be garantijų net nesudaromi. Garantijos paplitimą lemia tarptautinės prekybos tendencijos: rizika tampa pačiu reikšmingiausiu faktoriumi, nes sandorių sumos ir investicijos į projektus didėja, projektai tampa sudėtingi ir plataus masto. Be to, nereikėtų užmiršti garantijos palankumo kreditoriui. Dėl šių priežasčių garantijos paplito ne tik tarptautiniuose, bet ir vidaus santykiuose. Tai rodo garantijos svarbą: šio instituto buvimas yra įtvirtintas daugelio užsienio šalių civiliniuose kodeksuose ir yra naudojamas sutartinėms prievolėms užtikrinti pagrinde tarptautinėje prekyboje.

Be visų aukščiau minėtų teigiamų garantijos instituto aspektų, praktikoje neapsieina be problemų, kadangi prievolių užtikrinimas garantija veiksmingas tik tada, kai jis

įtvirtinamas tinkamai, laikantis visų Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nustatytų reikalavimų, kaip pavyzdžiui forma, sąlygos, šalys, terminai. Nesant bent vienam iš imperatyvių reikalavimų, prievolę galėtume laikyti neužtikrinta garantija.

Dar vienas svarbus ir tarptautinėje teisėje šiuo metu nagrinėjamas aspektas – tai nesažiningos garantijos problema, kurios esmė, pagrindiniai aspektai bus atskleisti darbe.

Kaip problema išskiriama skirtinga garantijos samprata skirtingose šalyse, o sutarties laisvės principas tik dar labiau prisidėjo prie to, kad tarp garantijos ir laidavimo skirtumų praktiškai neišlieka. Problemos taip pat išvelgiamos ir nagrinėjant garantijos subjektų ratą, kadangi pirmaisiais mūsų šalies nepriklausomybės metais teismai skirtingai vertino teisės normas ir individualių įmonių bei kitų juridinių asmenų nelaikė juridiniais vienetais.

Sisteminis garantijos, kaip prievolių užtikrinimo būdo, jos ypatybių išaiškinimas, atskyrimas nuo panašių užtikrinimo būdų, bei aptarimas ir palyginimas su bendrosios teisės sistemos šalių praktika prievolės užtikrinant garantija, ypač nagrinėjant garantijos veikimo klausimą šalių bankroto atveju, kas iki šiol nebuvo plačiai nagrinėta lietuvių teisiniuose veikaluose ir straipsniuose, suteikia šiam darbui originalumo.

Darbo tikslas – išnagrinėti garantiją, kaip vieną iš daugelio prievolių vykdymo užtikrinimo būdų, atskirai ištiriant vieną iš garantijos rūšių – banko garantiją. Pastarasis tikslas bus realizuotas darbo autorės iniciatyva atlikto interviu su UniCredit Bank banko garantijų specialistu metu. Taip pat magistro darbe bus analizuojama garantijos instituto samprata jos rūšys, šio teisinio santykio subjektų panašumai ir skirtumai, kurie atsiskleis per nacionalinės ir bendrosios teisinių sistemų palyginimą. Kaip darbo tikslas taip pat išskiriamas garantijos įvykdymo skolininko bankroto atveju klausimas, kurį bus siekiama įgyvendinti pateikiant teisės aktų analizę darbo autorės kompetencijos ribose bei pagrindžiant savo nuomonę Lietuvos Aukščiausiojo teismo praktika. Galiausiai, bus siekiama išryškinti nesažiningos garantijos problematiką (*unfair suretyship*) ir skirtingus jos pripažinimo modelius Europoje.

Darbo objektas. Norėdami padidinti civilinių santykių apyvartą, niekaip neapsieiname be sutartinių prievolių užtikrinimo, todėl savo rašomojo darbo objektu buvo pasirinkta viena iš Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau CK) įtvirtintų prievolių užtikrinimo galimybių – garantija, kuri būdama vienašaliu įsipareigojimu kitam asmeniui, turi nemažai panašumų ir skirtumų nuo kitų prievolių užtikrinimo būdų.

Rašomas darbas, savaime suprantama, negali apimti apskritai visų galimų diskusinių klausimų, todėl jame nebus nagrinėjamas garantijos ir kitų prievolių užtikrinimo būdų

santykis, išskyrus laidavimo ir laidavimo draudimo, kadangi būtent jie savo pobūdžiu ir paskirtimi labiausiai tarpusavyje panašūs. Be to, darbe nebus aptartos atskiros banko garantijų rūšys, kadangi magistro darbo tikslas nėra aprašyti tai, kas ir taip aišku, o atskleisti probleminius ir daugiausia ginčų sukeliančius aspektus. Taip pat darbas neapims tarptautinių teismų praktikos, nagrinėjant garantijos problematiką, būtent dėl ribotos darbo apimties.

Tyrimo metodikos. Metodai, kurie buvo naudojami rašant darbą, yra tradiciniai jurisprudencijos metodai: sisteminis-analitinis, palyginamasis, teleologinis.

Reikšmingiausias darbui buvo lyginamasis metodas. Pirmiausia jis panaudotas garantiją lyginant su jai gretimais prievolių užtikrinimo būdais – laidavimu, laidavimo draudimu. Vėliau lyginama užsienio šalių praktika naudojant garantiją prievolėms užtikrinti. Kiekvienas nacionalinei teisei svarbus momentas buvo lyginamas su bendrosios teisinės sistemos valstybių praktika nustatant jo reikšmingumą tai teisei sistemai.

Nemažiau reikšmingas rašomam darbui sisteminis-analitinis metodas, kuris buvo naudojamas įvade išsikeltų problemų aiškinimui ir polemikai, įvairių teisės aktų, tiek nacionalinių, tiek tarptautinės teisės, reglamentuojančių vieną iš daugelio prievolių užtikrinimų – garantiją, aiškinimui. Sistemine analizė pasireiškė ir greta civilinės teisės specialistų nuomonės savo pozicijos išreiškimu atitinkamais klausimais bei pasiūlymų įstatymų leidėjui pateikimu.

Teleologinis metodas buvo panaudotas aiškinant garantijos atsiradimo priežastis, jos potekstę.

Šaltiniai. Pagrindiniai šaltiniai, padėję atskleisti garantijos, kaip vieno iš prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų ypatybes, yra tokie užsienio autorių leidiniai: Серебровский В. И. „Очерки советского страхового права“, Bertrams „Bank guarantees in international trade“, Colombi C. A. „Non-legislative Harmonisation: Unfair Suretyships“. Iš lietuvių autorių paminėtini šie veikalai: LTU autorių vadovėlis „Civilinė teisė. Prievolių teisė“, Civilinio kodekso komentaras, 6 knyga, Kropo S. ir Katkaus V. „Banko tarptautinės operacijos“, teisininkės I. Budelinaitės straipsnis, aktualus nagrinėjamai temai ir kiti šaltiniai.

Įgyvendinant išsikeltus tikslus, kurie pasiekiami aptartų uždavinių pagalba, pasitelkiant minėtus metodus, išgvildenant problemas, pasiremiant autoritetingų civilinės ir komercinės teisės specialistų nuomone, buvo parašytas magistro darbas, kurio pabaigoje pateiktos aktualios išvados.

1. Prievolių įvykdymo užtikrinimas Lietuvos Respublikos civilinėje teisėje

Prieš pradėdant nagrinėti prievolių užtikrinimo būdus, pirma verta panagrinėti sąvokos „prievolė“ esmę ir sampratą Lietuvos civilinėje teisėje. Mykolo Riomerio universiteto civilinės teisės specialistai nurodo, kad: „...sąvoka „prievolė“ suprantama kaip teisinis santykis.“¹ Logiška, kad jis turėtų susiklostyti tarp kreditoriaus ir skolininko. „Kartais sąvoka „prievolė“ suprantama kaip pareiga atlikti tam tikrus veiksmus arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo.“² Lietuvos Respublikos CK, atitinkamai 6.1 str., pateikia tokią prievolės apibūdinimą: „...tai teisinis santykis, kurio viena šalis (skolininkas) privalo atlikti kitos šalies (kreditoriaus) naudai tam tikrą veiksmą arba susilaikyti nuo tam tikro veiksmo...“³

Civilinėje apyvartoje paprastai prievolės vykdomos savanoriškai. Tačiau civilinė teisė numato saugiklį vienai iš teisinio santykio šaliai, kuri turi prievolės įgyvendinimo reikalavimo teisę – užtikrinimą. „Prievolės įvykdymo užtikrinimas yra tokios įvykdymą skatinančios priemonės, kurios turi ne visuotinį, o specialų papildomą pobūdį ir taikomos ne visoms, o tik toms prievolėms, kurioms yra specialiai nustatytos įstatymo ar šalių susitarimu.“

Iš minėtų apibrėžimų darytina išvada, kad prievolių užtikrinimas reikalingas ir naudingas tik kreditoriui, kadangi, jis, būdamas silpnesniąja šalimi, būtų tikras dėl savo interesų apsaugos. Savo ruožtu, iš kitos pusės prievolės užtikrinimas yra stimulus skolininkui tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimą.

Trumpai aptarus prievolių įvykdymo užtikrinimo esmę, galima peržvelgti, kaip teisės literatūroje klasifikuojami prievolių užtikrinimo būdai.

---

¹ AMBRASIENĖ Danutė, BARANAUSKAS Egidijus ir kt. Civilinė teisė. *Prievolių teisė*. Vilnius: LTU, 2004, p. 14;

² AMBRASIENĖ Danutė, BARANAUSKAS Egidijus ir kt. Civilinė teisė. *Prievolių teisė*. Vilnius: LTU, 2004, p. 14;

³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d., Nr. VIII-1864, Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;

1.1 Prievolių įvykdymo užtikrinimo klasifikacijos ir būdai

Dar nuo Senovės Romos laikų prievolių užtikrinimo priemonės skirstomos į daiktines (*actio in rem*) ir asmenines (*actio in personam*). Todėl įkeitimas, hipoteka, daikto sulaikymo teisė kaip daiktinės teisės reglamentuojamos CK ketvirtojoje knygoje „Daiktinė teisė“, o laidavimas, garantija ir kiti asmeniniai prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai – CK šeštojoje knygoje „Prievolių teisė“. „Daiktiniais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais kreditoriaus reikalavimai užtikrinami konkrečiu skolininko ar trečiojo asmens turtu, o asmeniniais – papildomais skolininko ar trečiojo asmens įsipareigojimais“.⁴

Šiuo skirstymu prievolių užtikrinimas neapsiriboja: prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai gali būti klasifikuojami ir pagal subjektus. Dėl prievolės įvykdymo užtikrinimo gali susitarti:

- a) kreditorius su skolininku (pvz., netesybos, rankpinigiai, įkeitimas, ir kt.). Nagrinėjamu atveju skolininkas kreditoriaus naudai atlieka papildomus veiksmus (pavyzdžiui, įkeičia kreditoriaus naudai daiktą, moka delspinigius ar baudą), kurie užtikrina tinkamą prievolės įvykdymą;
- b) kreditorius su trečiuoju asmeniu (pvz., laidavimas, svetimo daikto hipoteka ar įkeitimas). Šiuo atveju į dviejų šalių (skolininko ir kreditoriaus) civilinį teisinį santykį įsiterpia trečiasis asmuo, kuris atsako už skolininko tinkamą prievolės įvykdymą;
- c) tretysis asmuo gali ir vienašališkai įsipareigoti atsakyti kreditoriui (garantija). Tai reiškia, kad prievolės užtikrinimas sukuria naują savarankišką teisinį santykį.

Pagal ryšį su pagrindine prievole prievolių įvykdymo užtikrinimo būdai gali būti skiriami į:

- a) papildomus (akcesorinius, šalutinius) (įkeitimas, hipoteka, netesybos, laidavimas, rankpinigiai);
- b) savarankiškus (neakcesorinius) (garantija).

Laikui bėgant, keičiantis ekonomikos sąlygoms, prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų vis daugėjo. Skirtingai nuo 1964 metų CK 194 str.⁵, 2000 metų CK nepateikia baigtinio prievolių įvykdymo užtikrinimo būdų sąrašo. Dar daugiau, be tradicinių prievolių užtikrinimo būdų naujasis CK reglamentuoja du naujus užtikrinimo būdus: banko garantiją

⁴ AMBRASIENĖ Danutė, BARANAUSKAS Egidijus ir kt. Civilinė teisė. *Prievolių teisė*. Vilnius: LTU, 2004;

⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 1964, Nr. 19-138;

(CK 6.93 str.) bei daikto sulaikymo teisę, kuri įtvirtinta kaip kreditoriaus interesų gynimo būdas (CK 6.69 str.).

Toliau minėtojo klausimo nevertėtų plėtoti, kadangi tai nėra tiesiogiai susiję su rašomo darbo tema, o vertinga būtų išnagrinėti pačią garantiją, kaip asmeninę prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonę.

2. Garantijos, kaip probleminio teisinio instituto, analizė per prievolių užtikrinimo prizmę

Garantijos institutas civilinėje teisėje yra visai naujas. „Garantija, kokia ji suprantama dabar, yra palyginti naujas reiškinys. Pirmą kartą jos pasirodė Amerikos vidaus rinkoje 1960-ųjų viduryje, o bankuose jos pradėtos naudoti tarptautiniuose sandoriuose nuo 1970-ųjų.“⁶

„Lietuvoje, kaip ir visose postsovietinėse respublikose, garantija yra ganėtinai naujas prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas. Tarybinė teisė šio instituto nežinojo.⁷ 1994 m. po eilinių naujų CK pataisų atsirado du straipsniai paviršutiniškai reglamentuojantys garantiją. 2000 m. priimtas naujas CK daug detaliau reglamentuoja šį institutą. Kai kuriose valstybėse iki šiol nėra aiškaus garantijos atskyrimo ir terminų suformulavimo⁸, kadangi „<...> anglosaksų teisės jurisdikcijos nesiūlo arba siūlo labai mažas nesutartines pirkėjo apsaugos priemones. Tokiose šalyse, kaip Jungtinė Karalystė, JAV, Airija ar Kanada, įstatymo garantijos iš esmės neegzistuoja, ir pirkėjas paprastai yra saugomas tik nuo pardavėjo apgaulės.⁹ Minėtose šalyse dominuoja vadinamasis „*caveat emptor*“ principas, kuris gali būti verčiamas „tegl pirkėjas saugosi“, o tai reiškia, kad teisė pripažįsta lygias pirkėjo ir pardavėjo derybines galias ir todėl pasiūlo labai menką arba nesiūlo jokios įstatymo pirkėjo apsaugos.“¹⁰

Tačiau nereikėtų pamiršti, kad garantija dažniausiai yra naudojama tarp juridinių asmenų (verslininkų), kurie, kaip dažniausiai yra preziumuojama, vienodai išmano galimas pasekmes ir riziką, todėl pirkėjo šioje situacijoje silpnesniaja šalimi negalima būtų palaikyti. Tačiau įstatyminės garantijos reglamentavimas, darbo autorės nuomone, yra būtinas, kadangi visų susitarimo sąlygų aptarimo ir pasirinkimo laisvės palikimas šalims iškraipo pačios garantijos, kaip atskiro teisinio instituto reikšmę. Belieka pasidžiaugti, kad Lietuva šią problemą sąlyginai išsprendė.

---

⁶ BERTRAMS, R.I.V.F. *Bank guarantees in international trade*. 2nd ed. Paris: Kluwer Law International, 1996, p. 1-2;

⁷ БРАГИНСКИЙ, М.И., ВИТРЯНСКИЙ, В.В. *Договорное право. Книга первая: общие положения*: Изд. 2-е, испр. Москва: Статут, 2000, p. 588;

⁸ BERTRAMS, R.I.V.F. *Bank guarantees in international trade*. 2nd ed. Paris: Kluwer Law International, 1996, p. 3;

⁹ MARTINIUS, P. (ed.). *M&A – Protecting the Purchaser*. AIJA Law Library. The Hague: Kluwer Law International, 2005, p. 36;

¹⁰ BITĖ Virginijus. *Sutartinių garantijų verslo pardavimo sutartyje prigimtis ir teisinis vertinimas*. Vilnius: MRU, 2009;

Pirmiausia, pradedant nagrinėti garantijos institutą, reikėtų pradėti nuo pačios sąvokos apibrėžimo. Trumpai bus apžvelgti „garantijos“ apibrėžimai tarptautiniu ir nacionaliniu lygmeniu, pagal Tarptautinių žodžių žodyną, Teisinį žodyną, 1964 metų 220 str. ir 2000 metų 6.90 str. Lietuvos Respublikos CK nurodytus „garantijos“ apibrėžimus.

2.1 Garantijos sąvoka

Šiame skyriuje trumpai bus aptartos garantijos sampratos tarptautinėje teisėje ir kaip jos yra ir buvo suprantamos Lietuvoje.

Teisiniame žodyne garantija apibrėžiama kaip: „<...> sutikimas būti atsakingam už kito skolą arba sutarties vykdymą, jei tas kitas asmuo nesumoka skolos arba neįvykdo pareigos. Paprastai šalis, gaunančioji garantiją, pirmiausia bando gauti rezultatus (reikalauti prievolės įvykdymo) iš skolininko, o tik po to reikalauti prievolės įvykdymo iš asmens, suteikusio garantiją.“¹¹

Tarptautinių žodžių žodynas garantiją apibrėžia kaip: „<...> sutarties arba įstatymo nustatyta juridinio asmens ar piliečio prievolė atsakyti kito juridinio asmens ar piliečio kreditoriui už skolininko prievolės neįvykdymą.“¹²

Tarptautinis „garantijos“ apibrėžimas pagal tarptautinį teisės žodyną, priešingai nei tarptautinis žodžių žodynas, atskirai išskiria skolos ir pareigos įvykdymą. Pagrindė jis išskiria pagrindinį garantijos bruožą – subsidiarumą, kai prievolės įvykdymo pirmiausia privalu reikalauti iš pačio skolininko, o tik po to iš garanto.

Darytina išvada, jog teisiniame žodyne, lyginant su Tarptautinių žodžių žodynu, „garantijos“ sąvoka apibrėžiama labiau iš teisinės pusės ne tik aprašant jos apsauginį prievolės įvykdymo mechanizmą kreditoriaus naudai. Dar daugiau, kalbant apie Tarptautinių žodžių žodyno apibrėžimą, jis labai ribotai apibrėžia garantijos subjektų ratą, sakydamas, kad juridinis asmuo ar pilietis gali užtikrinti kito juridinio asmens ar piliečio prievolę, taip eliminuojant kitų fizinių asmenų – ne piliečių dalyvavimą šiame teisiniame santykiyje. Jie, kaip ir Lietuvos piliečiai, turi vienodą teisę ir galimybę dalyvauti civiliniuose teisiniuose santykiuose, sudarinėti sutartis, garantuoti už kitus. Taip pat valstybės vaidmuo

---

¹¹ Teisinių terminų žodynas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=840>> [žiūrėta 2009-12-26];

¹² Tarptautinis žodžių žodynas (c) Vyriausioji enciklopedijų redakcija 1985;

eliminuojamas iš minėtų santykių apyvartos. Tam akivaizdus paaiškinimas būtų tas, kad minėtasis žodynas išleistas dar tarybiniais metais.

Šiuo metu galiojantis Lietuvos Respublikos CK pateikia tokį garantijos apibrėžimą: „<...> tai vienos šalies įsipareigojimas garantijoje nurodyta suma visiškai arba iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys arba ją įvykdys netinkamai, ir atlyginti kreditoriui nuostolius tam tikromis sąlygomis (skolininkui tapus nemokiam ir kitais atvejais).¹³

1964 metų CK garantiją apibrėžia kaip: „...įstatymuose ar sutartyje numatytą vieno asmens pareigą visiškai ar iš dalies atsakyti kitam asmeniui – kreditoriui, jeigu asmuo – skolininkas prievolės neįvykdys ar ją įvykdys netinkamai.“¹⁴

Pastebima, kad 1964 m. metų kodeksas garantijos, kaip galimos pareigos įvykdyti prievolę, įtvirtinimą nurodo įstatymus ar sutartį, ko konkrečiai neįvardina dabartinis galiojantis Lietuvos Respublikos CK. Kitas skirtumas tarp „garantijos“ apibrėžimų 1964 metų ir 2000 metų yra tas, kad 2000 metų CK papildomai numato kreditoriaus nuostolių atlyginimo galimybę. Vadinasi, jeigu prievolės neįvykdymas arba jos netinkamas įvykdymas sukels kreditoriui nuostolių, garantas privalės juos besąlygiškai atlyginti, ko jis (garantas) neprivalėtų daryti galiojant senajam kodeksui.

Vertinga būtų aptarti dar vieną „garantijos“ sampratą Lietuvos teisinėje sistemoje – Muitinės kodekse ir ją palyginti su CK „garantijos“ apibūdinimu.

„CK sąvoka „garantija“, vartojama kaip atskiras prievolių įvykdymo užtikrinimo būdas, tuo tarpu Muitinės kodekse ir poįstatyminiuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose muitinės operacijas, sąvoka „garantija“ vartojama bendra prasme, kaip sąvokos „prievolių įvykdymo užtikrinimas“ atitikmuo. „Garantija“ Muitinės kodekse nereiškia vieno iš prievolės įvykdymo užtikrinimo būdų. Šiame kodekse nurodomi tokie prievolių įvykdymo užtikrinimo (garantijos) būdai: užstatas ir laidavimas.¹⁵ Šio kodekso 206 straipsnyje minėti įsipareigojimo užtikrinimo būdai apibūdinami kaip garantijos rūšys. Pagal Lietuvos Respublikos CK nuostatas, laidavimas nėra viena iš garantijos rūšių, tai – atskiri institutai. CK laidavimas nėra įtvirtintas kaip garantijos rūšis ir užstatas.“¹⁶ Atsižvelgiant į paminėtus skirtumus, kurie išryškėja analizuojant garantijos sąvokas Civiliniame kodekse ir Muitinės kodekse, galima

¹³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262, 6.90 str. 1d.;

¹⁴ Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 86-2045, 220 str.;

¹⁵ Muitinės kodeksas, Valstybės žinios, 1996, Nr. 52-1239, 203 str.;

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje LDUAB „Hermis-draudimas“ v. Klaipešdos teritorinė muitinė, Nr. 3K-7-180/2001;

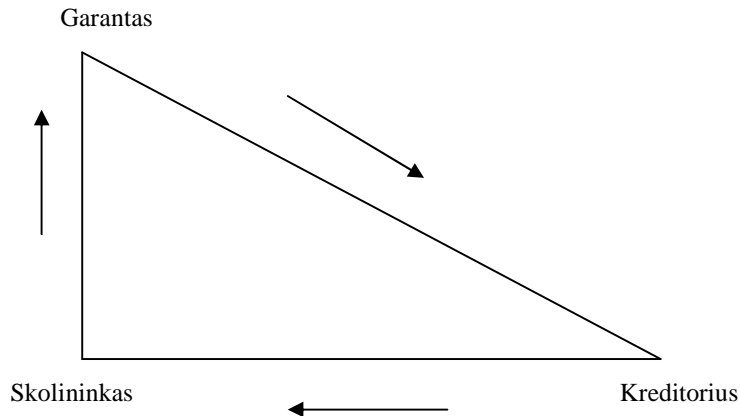
teigti, kad Muitinės kodekse žodžiai „garantija“ nereiškė nuorodos nei į 1964 metų CK 220 straipsnyje, nei 2000 metų 6.90 straipsnyje pateiktas garantijos sąvokas.

Darytina išvada, jog nagrinėtuose šaltiniuose garantija apibrėžiama ne vienodai, tačiau pagrinde išlaiko savo esmę ir tarnauja kaip užtikrinimo mechanizmas prievolei įvykdyti.

2.2 Garantijos bruožai

Kad garantija būtų naudojama sėkmingam prievolių užtikrinimui, svarbu žinoti imperatyvias įstatymo nuostatas, kurias įvykdžius, galėtume laikyti prievolę užtikrinta. Tam svarbu ištirti pagrindinius garantijos bruožus, taip pat identifikuoti problemas, su kuriomis dažniausiai susiduriama praktikoje, bei išanalizuoti teismų praktiką nagrinėjamu klausimu.

Pirmiausia, kreditorius ir skolininkas sudaro pagrindinę sutartį. Savo ruožtu, skolininkas sudaro garantijos sandorį su garantu, kuris garantuos prievolės įvykdymą. Garantui ir skolininkui pasirašius sutartį, garantas ją perduoda kreditoriui. 1 paveikslas iliustruoja garantijos santykį.¹⁷

1 pav. Garantijos teisinis santykis

Tačiau iš pradžių reikėtų atsakyti į vieną probleminį klausimą. Ar garantija yra sutartis (dvišalis sandoris) ar vienašalis sandoris? Jeigu garantija pagal savo prigimtį būtų sutartimi, ji CK būtų įtraukta prie sutarčių rūšių. Praktikoje tai atibojama pagal asmenų valios sudaryti sandorį skaičių. Taigi, garantijai sudaryti visiškai pakanka garanto valios būti

¹⁷ ALEKSIEJEVAS Aivaras. *Garantijos samprata ir rūšys* [interaktyvus]. 2004. Prieiga per internetą: <<http://www.vako.lt/index.php?id=345>> [žiūrėta 2010-02-15];

atsakingam už prievolės įvykdymą, kai pagrindinis skolininkas jos neįvykdo ar ją netinkamai įvykdo. Pagal Lietuvos teisę, garantija, būdama vienašaliu sandoriu, visgi praktikoje susiduriama su šia problema, kai „garantija“ įvardijama „sutartimi“, o tai ypač pastebima Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse, bankų siūlomose paslaugose pasirašyti garantijos sutartis. Tai atrodytų kaip dviprasmybė. Tačiau ją pateisinti galima. Jeigu garantijai sudaryti pakanka garanto valios, ji netaps negaliojančia, jeigu dėl jos sudarymo valią išreikš ir skolininkas. Tokiu atveju jau turėsime abiejų šalių valią, ir garantija taps sutartimi.

Iš to darytina išvada, kad garantija apsaugota prievolė visada apima du sandorius: pirmasis, dvišalis arba daugiašalis – tarp kreditoriaus ir skolininko (pavyzdžiui pirkimo-pardavimo, rangos sutartys ir pan.) ir antrasis, vienašalis – tarp skolininko ir garanto. Taigi, skolininkas visada yra dviejų sandorių šalimi.

Išsiaiškinus garantijos veikimo mechanizmą, vertėtų išnagrinėti taip pat pakankamai diskusijų sukeltą garantijos subjektų ratą.

2.2.1 Garantijos forma ir turinys Lietuvos ir tarptautinės teisės aspektu

Garantija turi būti rašytinė. Šio reikalavimo nesilaikymas daro garantiją negaliojančia (CK 6.91 str.). Pažymėtina, kad garantija privalo būti sudaryta raštu visais atvejais, neatsižvelgiant į užtikrinamos prievolės formą, jos sumą ar šalis (CK 1.73 str.).¹⁸

Privalomi garantijos turinio rekvizitai yra garanto atsakomybės dydis (garantijos suma), jos terminas, išdavimo data, kreditorius ir skolininkas.¹⁹

CK nenumato specialių reikalavimų garantijos turiniui. ICC Bendrųjų taisyklių dėl garantijų pagal pareikalavimą 3 straipsnis numato, kad garantijoje turi būti nurodyta:

- a) skolininkas;
- b) kreditorius;
- c) garantas;
- d) nuoroda į pagrindinę sutartį, kurioje nurodyta būtinybė išduoti garantiją;
- e) maksimali suma, kuri turi būti sumokėta ir mokėjimo valiuta;
- f) terminas, kuriam išduota garantija, arba įvykis, kuriam įvykus garantija pasibaigia. Tai vienas iš pagrindinių garantijos turinio elementų. Taigi pagal

¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. T. 1. – Vilnius: Justitia, 2003, p. 132;

¹⁹ Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. T. 1. – Vilnius: Justitia, 2003, p. 132;

bendrasias prievolių taisykles, terminas gali būti išreikštas konkrečia data arba būti susijęs su tam tikromis aplinkybėmis. Įdomu, tačiau Lietuvos Respublikos CK nenurodo garantijos pasibaigimo sąrašo, o CK 6.96 straipsnyje nurodyti tik specialios garantijos rūšies – banko garantijos pabaigos pagrindai ir tik CK komentaras išaiškina, jog jie *mutatis mutandis* taikomi ir paprastai garantijai:

- i. jei garantas sumoka kreditoriui garantijoje nurodytą sumą;
- ii. kai sueina garantijoje nustatytas garantijos terminas;
- iii. garantija baigiasi, jei kreditorius atsisako savo teisių pagal garantiją ir grąžina ją garantui, t.y. konkludentiniais veiksmais, arba raštu apie atsisakymą praneša garantui.²⁰

Šis pagrindų sąrašas, kai baigiasi paprastoji ir banko garantijos, laikytinas baigtiniu ir plečiamai neaiškinamas. Tačiau taip sakydama nebūčiau teisi, kadangi nereikėtų pamiršti bendrųjų prievolių pabaigos pagrindų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos CK IX skyriuje. Manychiau, kad daugelis bendrųjų prievolių pabaigos pagrindų, tokių kaip prievolės pabaiga šalių sutapimu, įskaitymas, novacija, atleidimas nuo prievolės ir kiti gali būti taikomi ir garantijai. „Vienintelė išimtis – CK 6.127 straipsnyje įtvirtintas prievolių pabaigos pagrindas, kai neįmanoma jos įvykdyti, nes šis pagrindas, netaikomas visoms piniginiams prievolėms, o tuo pačiu ir garantijai.“²¹

- g) mokėjimo vykdymo sąlygos;
- h) garanto atsakomybės ribos (pvz. tik pagrindinė prievolė ar/ir papildomos – netesybos, palūkanos).²²

Iš to seka, kad Lietuvos Respublikos CK labai siaurai apibrėžia turinio reikalavimus garantijai lyginant su tarptautine teise, neapimdama nuorodos į pagrindinę sutartį, kurios vykdymas užtikrinamas garantija, mokėjimo vykdymo sąlygų bei garanto atsakomybės ribų. Tačiau kyla klausimas, kuo vadovautis: ar LR civiliniu kodeksu ar ICC Bendrosiomis taisyklėmis? Visgi tarptautinės teisės aktai yra aukštesnės teisinės galios nei nacionaliniai. ICC parengti aktai yra taip vadinami *soft law*²³, todėl privalomais šalims tampa tik tuomet, kai tai nurodoma pačioje garantijoje. Taigi, darytina išvada, jog tarptautinė teisė garantijos

²⁰ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, 2000 m. liepos 18 d., Nr.VIII-1864, Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262; 6.96 str. 1 d.;

²¹ БРАГИНСКИЙ, М.И., ВИТРЯНСКИЙ, В.В. *Договорное право. Книга первая: общие положения*: Изд. 2-е, испр. Москва: Статут, 2000, p. 596-597;

²² 1978 m. Bendrosios taisyklės dėl sutartinių garantijų Nr. 325 (ICC Uniform Rules for Contract Guarantees, publication No: 325);

turinį reglamentuoja daug plačiau, tačiau šalims sutarus vadovautis nacionalinės teisės aktais (šiuo atveju Lietuvos Respublikos CK), pakaktų tik jų.

Be to, šalys, vadovaudamosi sutarčių laisvės principu, gali išplėsti ar siaurinti tarpusavio atsakomybės ribas, tačiau laikantis sąžiningumo, protingumo ir teisingumo principų bei per daug nesuvaržant silpnesniosios šalies interesų.

Apibendrinant, darytina išvada, jog garantijos samprata skiriasi netgi ją apibrėžiant skirtinguose Lietuvos teisės aktuose, bet pagrindinis apibrėžimas, kuriuo reikėtų vadovautis, yra pateiktas Lietuvos Respublikos CK 6.90 str. Tokia kategoriška nuomonė negali būti taikoma garantijos turiniui, kur palikta laisvė šalims spręsti, kuriomis nuostatomis iš Lietuvos Respublikos CK vadovautis, o kuriomis – ne, kurias nuostatas iš Bendrųjų taisyklių dėl sutartinių garantijų taikyti, o kurias – ne.

---

²³ *Aut.* Neprivalomi, rekomendacinio pobūdžio;

3. Garantijų rūšys

Dabar galiojančiame Lietuvos Respublikos CK garantijos subjektais gali būti fiziniai ir juridiniai asmenys. Šios normos nereikėtų suabsoliutinti, kadangi įstatymai gali riboti asmenų galimybę išduoti garantiją. Vienas iš pavyzdžių – CK 2.74 str. 2 d., kur nurodyta, jog viešieji juridiniai asmenys turi specialų teisnumą. Tai reiškia, kad jie negali būti garantais, jeigu tai prieštarauja jų civiliniam teisnumui, t. y. jie gali turėti ir įgyti tik tokias civilines teises ir pareigas, kurios neprieštarauja jų steigimo dokumentams ir veiklos tikslams. Praktikoje labiausiai žinomos yra banko išduodamos garantijos. Tai yra ir vienos saugiausių garantijų rūšių, tačiau nereikėtų pamiršti valstybės ir privačių asmenų išduodamų garantijų.

Todėl toliau bus nagrinėjamos garantijų rūšys pagal jas išduodančius subjektus, aptariant jų privalumus ir trūkumus.

3.1 Valstybinės garantijos. Argumentai „už“ ir „prieš“

Dabar pasaulyje vyraujant ekonominei krizei, bankai pradėjo atsargiau išdavinėti kreditus, ypač paskoloms, kurių sumos yra žymios. Kalbant apie turto įkeitimą, bankui taip pat pasirodė, kad minėtas užtikrinimas nėra veiksmingas dėl greito jo nuvertėjimo, ypač šiomis dienomis. Todėl šiandien bankas su valstybės institucija, išduodančia garantijas, dalijasi kreditų grąžinimo rizika kartu. „Akivaizdu, kad garantija – patrauklus užstato problemos sprendimo būdas. Todėl dažnai, vykdant valstybės politiką, sudaryti palankesnes sąlygas ūkio subjektams pasiskolinti reikiamas finansines lėšas iš bankų, teikiamos valstybės garantijos.“²⁴

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais, priešingai nei dabar, valstybės įmonių išduodamos garantijos nebuvo jau tokios patikimos, kokios jos yra laikomos šiandien. Tokia padėtis susidarė todėl, kad 1990 m. rugsėjo 25 d. priimtas Lietuvos Respublikos Valstybinių įmonių įstatymas tiesiogiai nenumatė apribojimų valstybei ar jos institucijoms garantuoti kreditoriui kito asmens skolinių įsipareigojimų įvykdymą. Tokie draudimai nustatyti tik 1994 m. gruodžio 21 d. Įstatymu Nr. 1-722²⁵, papildžius minėto Valstybinių įmonių įstatymo 22 str. 2 d. Teiginiui pagrįsti pateikiama keletas epizodų iš to laikmečio bylų. Pavyzdžiui,

²⁴ ČUKAUSKIENĖ Danguolė. *Garantija – galimybė pasiskolinti*. Mano ūkis [interaktyvus]. 2004/6. Prieiga per internetą: <http://www.manoukis.lt/print_forms/print_st_z.php?s=363&z=20> [žiūrėta 2010-02-15];

²⁵ Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas. Valstybės žinios, 1994, Nr. 102-2049;

„Litimpeks“ bankas pagal 1994 m. kovo 30 d. paskolos sutartį UAB „Melagra“ suteikė 1 mln. litų paskolą, kurios gražinimą su 96 proc. palūkanomis garantavo valstybinė akcinė įmonė „Vilniaus pienas“²⁶; Vilniaus bankas pagal 1992 m. birželio 8 d. sutartį UAB „Agma“ suteikė 2,5 mln. JAV dolerių paskolą, kurios gražinimą su 80 proc. palūkanomis garantavo valstybinė įmonė „Lietuvos kuras“²⁷. Valstybinė įmonė „Respublika“ 1993 m. rugpjūčio 17 d. garantijos sutartimi užtikrino Žemės ūkio banko suteiktos 350 000 JAV dolerių paskolos J. Neimeto personalinei įmonei „Tomala“ gražinimą²⁸ ir kt. Iš to matyti, kad valstybinės įmonės garantavo privačių asmenų prievolės su begalo didelėmis palūkanomis, kas akivaizdžiai gali būti laikoma piktnaudžiavimu.

Pastebima, kad pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės metais garantijas valstybės vardu galėjo išduoti valstybinės įmonės, valstybinės akcinės bendrovės. „Šiandien Lietuvoje valstybės vardu garantijas suteikia Seimas, Vyriausybė, jų įgaliotos institucijos“.²⁹ Minėtosios valstybės įgaliotos institucijos yra UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (toliau INVEGA) ir UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“.

Pagal Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 2 straipsnio 7 dalį: „<...> valstybės garantija – valstybės turtinis įsipareigojimas gražinti visą skolą arba jos dalį ir apmokėti su skola susijusias išlaidas vidaus arba užsienio kreditoriui už skolininką, už kurio įsipareigojimų įvykdymą garantuoja valstybė, jeigu šis neįvykdo arba įvykdo ne visus paskolos sutartyje arba kituose įsipareigojamuosiuose skolos dokumentuose numatytus įsipareigojimus“.³⁰

Kaip jau minėta, garantine veikla Lietuvoje pagrinde užsiima specialios valstybės įsteigtos ir valdomos finansinės institucijos. Lietuvoje kol kas šiai veiklai vykdyti yra įkurtos dvi valstybinės institucijos – UAB „Žemės ūkio paskolų garantijų fondas“ teikia garantijas už kreditus žemdirbiams, žemės ūkio produktų perdirbėjams, kaimo vietovėse dirbantiems verslininkams, o (INVEGA) garantuoja kreditus smulkiam ir vidutiniam verslui. Šių bendrovių prisiimamiems įsipareigojimams suteikiama valstybės garantija.³¹

Be to, pastebimas postūmis Lietuvos valstybinių garantijų sferoje, kas yra labai sveikintina, kadangi nuo 2010 m. vasario 17 dienos: „gavusi teigiamą Europos Komisijos

²⁶ Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 4T-173/95;

²⁷ Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 8T-2128/93;

²⁸ Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 4T-710/94;

²⁹ ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 277;

³⁰ Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 86-2045;

³¹ ČUKAUSKIENĖ Danguolė. *Garantija – galimybė pasiskolinti*. Mano ūkis [interaktyvus]. 2004/6. Prieiga per internetą: <http://www.manoukis.lt/print_forms/print_st_z.php?s=363&z=20> [žiūrėta 2010-02-15];

sprendimą, Vyriausybė priėmė nutarimą, kuriuo įgalioto INVEGA teikti garantijas kredito įstaigoms ir už didelėms įmonėms teikiamas paskolas³², kadangi INVEGA iki šiol teikė garantijas tik už smulkiojo ir vidutinio verslo (toliau SVV) subjektų gautas paskolas.

Dar viena naujovė, pradėjusi veikti nuo 2009 m. rugpjūčio 31 d. – tai Garantijų fondas, kuris yra ne atskiras, valstybinės garantijas teikiantis vienetas, o kaip pergarantavimo vienetas: „<...> Garantijų fondas veikia kaip INVEGOS sukontraktuoto tinkamo garantijų portfelio nuostolių pergarantavimo schema, t.y iš Garantijų fondo lėšų INVEGAI kompensuojama 80 proc. kiekvienos į Garantijų fondo pergarantuojamą portfelį įtrauktos tinkamos garantijos išmokos, sumokėtos finansų įstaigai, sumos. 80 proc. tinkamų garantijų portfelio išmokų bus kompensuojama iš Garantijų fondo lėšų, o likusi 20 proc. išmokų dalis bus finansuojama INVEGOS lėšomis, gautomis garantijos atlyginimo forma.“³³ Kitaip tariant, Garantijų fondas yra realūs pinigai, kuriais užtikrinama, kad INVEGA turės lėšų išmokėti kredito įstaigoms išmokas už smulkaus ir vidutinio verslo neįvykdytus įsipareigojimus, už kuriuos garantavo INVEGA.

Nuo 2009 metų spalio mėnesio Lietuvos studentai galėjo pradėti naudotis nauja paslauga – paskola studentams su valstybės garantija. „Valstybės remiamos paskolos yra teikiamos iš kredito įstaigų lėšų studijų kainai sumokėti, gyvenimo išlaidoms ir dalinėms studijoms pagal tarptautines (tarpžinybines) sutartis.“³⁴

Taigi, matomas teigiamas postūmis paskolų su valstybės garantija srityje. Ekonominės krizės akivaizdoje, valstybė imasi visų įmanomų būdų verslo skatinimui. Iš to laimi tiek verslininkai, tiek ir bankai, kaip paskolų teikėjai. Svarbu, kad valstybė per INVEGA pradėjo garantuoti ne tik už smulkųjį ir vidurinį, bet ir už stambųjį verslą. Taip pat, kad INVEGA pergarantuoja paskolas per naujai įkurtą instituciją – Garantijų fondą. Tai dar vienas iš būdų, kai ES struktūrinės lėšos panaudojamos racionaliai. Ir, mano manymu, bene svarbiausia yra tai, kad studentų paskolos nuo šiol taip pat yra garantuojamos valstybės. Taip netiesiogiai yra skatinamas aukštasis mokslas, kadangi, kaip žinia, po aukštojo mokslo reformos, mokamos studijos tapo dažno studento rūpestis, o bankai, nenorėdami „užsikrauti“

---

³² LAPINSKAS Daumantas. *INVEGA pradės teikti garantijas ir už didelių įmonių paskolas* [interaktyvus]. Ekonomikos skatinimo planas. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Prieiga per internetą: <<http://www.skatinimoplanas.lt/lt/articles/view/65>> [žiūrėta 2010-02-15];

³³ Lietuvos Respublikos finansų ministerija *ES struktūrinė parama 2007-2013 metams. Informacija apie naudos gavėjus* [interaktyvus]. 2010 m. sausio 22 d. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/invega/naudosgavejai>> [žiūrėta 2010-02-16];

³⁴ Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas *Nuo pirmadienio studentai jau galės pasirašyti paskolų sutartis* [interaktyvus]. 2009-10-16. Prieiga per internetą: <<http://www.vmsfondas.lt/index.php?content=222>> [žiūrėta 2010-02-17];

papildomos rizikos krizės laikais (kai dauguma paskolų ir taip tampa „blogomis“), rado gerą išeitį – paskola studijoms su valstybės garantija.

Tačiau yra ir mano išreikštos nuomonės oponentų, kurie dėl valstybės garantijų pasisako priešišškai: „Valstybės funkcija nėra verslo kreditavimas ar kitų finansų paslaugų teikimas. <...> garantijų suteikimas juridiniams asmenims, kurie šių garantijų negali gauti privačiame sektoriuje, reiškia tai, jog valstybė parduoda paslaugą prisiimdama per didelį rizikos kiekį. Garantijos verslui didins viešojo sektoriaus riziką, reikalaus papildomų lėšų šiai rizikai padengti kapitalu, ir tai neabejotinai prisidės prie mažesnio viešųjų finansų stabilumo. <...> tos pačios lėšos jau yra surinktos iš gyventojų ir verslų pakėlus mokesčius, o šios lėšos išdalintos mokesčių naštos nebepakeliamam verslui subsidijuoti. Finansavimas Europos Sąjungos fondų (toliau ESF) lėšomis Lietuvos biudžetui nėra nemokamas – papildomą dalį lėšų reikia skirti iš biudžeto, tai apsunkina ir taip nebesurenkamo valstybės biudžeto padėtį, atsiranda reikiamybė ieškoti papildomų pajamų šaltinių, brangiai skolintis.“³⁵

Ne visai galėčiau sutikti su tokia išreikšta nuomone šiais aspektais:

- a) dažnai girdima, kad ne visada pavyksta ir spėjama laiku ir tinkamai įsisavinti ESF lėšas, dėl to yra mažinamos išmokos kitais metais tai sferai finansuoti iš ES lėšų. „2009 metais susisiekimo infrastruktūros srityje neįsisavinta 42 proc. 2008 metais investicinių planų, susijusių su ES lėšų įsisavinimu, Lietuvai įgyvendinti nepavyko: vietoj planuotų 5,11 mlrd. Lt ES paramos buvo panaudota tik 3,48 mlrd. Lt, tai yra 68,1 proc. numatytos sumos (šaltinis – Finansų ministerija). LR Vyriausybės ir Europos Komisijos duomenimis Lietuvoje per trejus metus iš ESF paramos, kuri 2007-2013 m. paramos laikotarpiu sudaro €6,78 mlrd., išmokėta tik €0,538 mlrd.³⁶;
- b) kitas argumentas yra tam tikrų ūkio ir veiklos sričių skatinimas per valstybės garantijų mechanizmą, kadangi šiais sunkiais laikais bankai taip lengvai kreditų neišduoda, todėl per valstybės teikiamas garantijas yra didinamas konkurencingumas, skatinamas vartojimas ir padedama lengviau išgyventi ekonominio sunkmečio pasekmes.

---

³⁵ Lietuvos laisvosios rinkos institutas *LLRI Pastabos ir pasiūlymai dėl Ekonomikos skatinimo plano projekto*. [interaktyvus]. 2009-02-19. Prieiga per internetą: <http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_pastabos_ir_pasiulymai_del_ekonomikos_skatinimo_plano_projekto/5230;from_topic_id:61>; [žiūrėta 2010-02-17];

³⁶ Balsas.lt *Lietuva neįsisavino beveik pusės susisiekimo infrastruktūrai skirtų lėšų* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujiena/320680/lietuva-neisisavino-beveik-puses-susisiekimo-infrastrukturai-skirtu-es-lesu>> [žiūrėta 2010-02-19];

Tačiau išvelgiama ir neigiamų pusių valstybės teikiamų garantijų srityje. Pirmiausia, problema slypi tame, kad jos apima tik tris sritis – žemės ir kitą valstybės remiamą ūkį bei smulkųjį ir vidutinį verslą bei neseniai priėmus valstybės skolos įstatymo pataisą, valstybė gali garantuoti ir paskolas studijoms bei už stambųjį verslą. Manychiau, valstybės teikiamų garantijų sritis yra labai siaura ir orientuota tik į tam tikras siauras ūkio šakas. Ateityje turėtų būti pagalvota apie valstybinių garantijų išplėtimo sritį, taip pat užtikrinti, kad valstybės garantijos daugiau apimtų, pavyzdžiui garantijas inovatyviems projektams, Lietuvos nacionalinių įmonių veiklai remti siekiant didinti Lietuvos įmonių konkurencingumą, taip pat gamybos modernizavimo projektams, tiriamiesiems, didelę mokslinę reikšmę turintiems bei kitiems ekonomikos plėtrą skatinantiems projektams remti. Nes šiai dienai galimas tokios rūšies garantijos pavyzdžių yra vienetai, kaip antai: „<...> 2001 m. spalio 9 d. nutarimu Seimas suteikė valstybės garantiją Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankui, įsipareigojusiam suteikti AB „Lietuvos geležinkeliai“ 15-ai metų 54 mln. JAV dolerių paskolą“.³⁷ Darbo autorės minėti pasiūlymai atsispindi kitų Europos Sąjungos šalių Vyriausybės sprendimuose, kaip pavyzdžiui: „<...> Prancūzijos Vyriausybė leido garantuoti už paskolas svarbiems projektams, vykdomiems per PPPs (*Public Private Partnership*) – viešojo ir privataus sektoriaus partnerystę, pradėtiems iki 2010 m. gruodžio 31 d., kurių suma neviršija €10 mlrd. Savo ruožtu, Ispanijos Infrastruktūros ministerija inicijavo specialias finansines garantijas PPP projektams (pagrindė greitaeigiams traukiniams), kurių suma siekia €15 mlrd. Portugalijos vyriausybė, pagal turimas žinias, teikia €0,8 mlrd. garantiją Litoral Centro geležinkeliui ir taip pat garantuos už Pinhol Interior projektą.“³⁸ Akivaizdu, kad anksčiau minėtas argumentas ir išreikštas neigiamas požiūris į valstybės garantuojamus privataus sektoriaus projektus taip pat yra paneigiamas minėtų valstybių praktika, kur, atvirkščiai, valstybė kaip tik siekia prisidėti prie stambių ir reikšmingų privačių projektų įgyvendinimo suteikdama, manychiau, patikimiausias garantijas.

Toliau vertėtų išanalizuoti ir palyginti Lietuvos valstybės garantijų teikimo sąlygas su Didžiosios Britanijos teikiamomis vyriausybės garantijomis.³⁹ Didžioji Britanija autorės pasirinkta neatsitiktinai, pirmiausia dėl to, kad Didžioji Britanija priklauso taip vadinamajai bendrajai teisinei sistemai, kurios reguliavimas daugelyje teisinių sričių skiriasi nuo

³⁷ ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 280;

³⁸ Pasaulio bankas Private sector development blog *Should the public sector guarantee private sector financing for PPPs?* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://psdblog.worldbank.org/psdblog/2009/10/should-the-public-sector-guarantee-private-sector-financing-for-ppps.html>>; [žiūrėta 2010-02-15];

³⁹ *Aut.* Valstybės arba vyriausybės garantija yra praktiškai tas pats, nes tai bet kuriuo atveju yra valstybės turtinis įsipareigojimas.

europinio, romėniškojo modelio, tiek būdama nekodifikuota, tiek precedentine teisine sistema, todėl įdomu panagrinėti kiek labai skiriasi ir garantijų išdavimo sąlygos.

INVEGA teikiamų garantijų paskoloms sąlygos:

- a) jeigu įmonė veikia ilgiau nei 3 metus, maksimali garantijos suma 5 mln. litų;
- b) garantijos suma 30-80 proc. nuo paskolos sumos;
- c) garantijos atlyginimas, jei įmonė veikia ilgiau nei 3 metus – 3 proc. nuo garantijos sumos, jei mažiau nei 3 metus – 4 proc.;
- d) garantuojamos paskolos grąžinimui užtikrinti reikia įkeisti už paskolos lėšas perkamą, statomą, remontuojamą ar rekonstruojamą įmonės ilgalaikį materialųjį turtą.⁴⁰

Tuo tarpu Didžiojoje Britanijoje numatytos tokios sąlygos verslo finansavimo vyriausybės garantijai gauti:

- a) garantuojama 75 proc. paskolos sumos, už kurią mokamos 2 proc. palūkanos nuo paskolos balansinio likučio;
- b) paskolą su garantija galima gauti sumai nuo £1000 iki £1 mln. 10 metų terminui;
- c) reikalaujama metinė apyvarta neturėtų viršyti £25 mln.;
- d) galimybė gauti garantiją suteikiama daugeliui veiklos sričių rūšių ir daugeliui tikslų įgyvendinti, bet su tam tikrais apribojimais.⁴¹

Ryšiausias skirtumas yra tas, kad Didžiojoje Britanijoje apribojimas valstybės garantijai gauti yra įmonės metinės apyvartos dydis, o Lietuvoje – jos veiklos rinkoje laikotarpis. Taip pat Didžiojoje Britanijoje mokamos beveik per pusę mažesnės palūkanos nei Lietuvoje. „Tačiau praktikoje palūkanų norma visada yra kreditoriaus ir skolininko susitarimo reikalas. SVV įmonė finansų tarpininkui sumoka registracijos mokesčių arba vienkartinį mokesčių – procentinę paskolos dalį. Paskolos suma priklauso nuo šalies ekonominio lygio ir programos paskirties.“⁴² Tačiau iš palyginimo pastebima, kad draudžiamos ar garantuojamos paskolos yra nedidelės. Paskolos turi būti naudojamos SVV

---

⁴⁰ Investicijų ir verslo garantijos *Garantijų teikimas SVV* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.invega.lt/content/view/186/79/>> [žiūrėta 2010-02-23];

⁴¹ Jungtinės karalystės vyriausybės praktiniai patarimai verslui *Verslo finansavimo garantijos* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://businesslink.gov.uk/bdotg/action/detail?r.s=sc&r.l1=1073858790&r.lc=en&r.l3=1073868460&r.l2=1074453326&r.i=1073790035&type=RESOURCES&itemId=1081839421&r.t=RESOURCES>> [žiūrėta 2010-02-23];

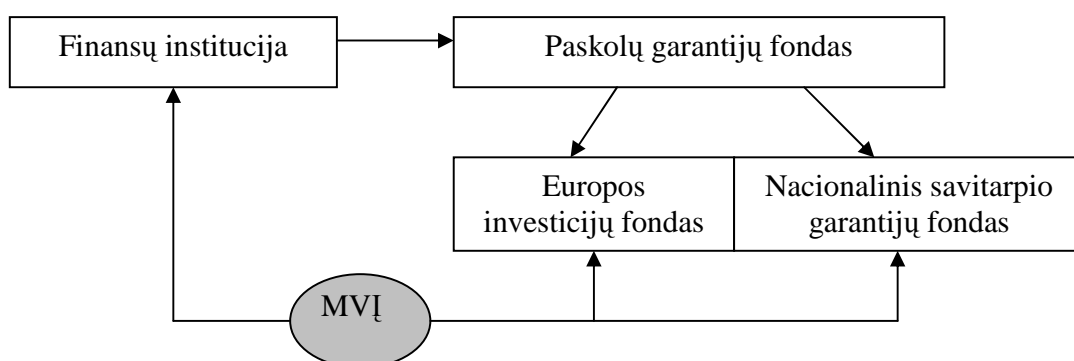
⁴² ROZENBERGAIČĖ Vilma *Paskolų draudimas - pamatas smulkiam ir vidutiniam verslui* [interaktyvus]. Verslo naujienos 2002 m. spalio Nr. 21. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/leidinys.printer/3dd4fc810f565>> [žiūrėta 2010-02-23];

plėtrai ir nebūti neremiamų veiklos sričių sąrašė. „Neremiamų veiklos sričių sąrašą kiekviena šalis nusistato atskirai. Tokia draudimo veikla turėtų palengvinti SVV finansavimo sąlygas.“⁴³

Toliau vertėtų atlikti kitų institucijų teikiamų garantijų sistemą ir probleminius aspektus.

3.2 Kitų institucijų (ne valstybės) teikiamos garantijos

Be valstybės institucijų garantijas gali teikti kitos įstaigos. „Savitarpio garantijų asociacijos – jas steigia mažos arba vidutinio dydžio įmonės, verslo federacijos arba Prekybos rūmai, kartais kartu su bankais. Susijungusios į kooperatyvą savitarpio asociacijos gali derėtis dėl bankų paskolų teikimo palankiomis finansinėmis sąlygomis ir dažnai turi galimybę teikti profesionalias bankines paslaugas klientams, pasinaudodamos savo giliomis specialiomis žiniomis verslo sektoriuje, kuriame jos veikia.“⁴⁴

2 pav. Garantijų programos veikla praktikoje
(sudaryta darbo autorės remiantis 44 nuoroda į šaltinį)

2 paveikslas iliustruoja visą procesą. Maža/vidutinė įmonė dėl garantijos paskolai gali pati tiesiogiai kreiptis į atitinkamai Europos ar Nacionalinį garantijų fondą, arba ji gali

⁴³ ROZENBERGAIŲ Vilma *Paskolų draudimas - pamatas smulkiam ir vidutiniam verslui* [interaktyvus]. Verslo naujienos 2002 m. spalio Nr. 21. Prieiga per internetą:

<<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.printer/3dd4fc810f565>> [žiūrėta 2010-02-23];

⁴⁴ Europos Komisijos politikos generalinis direktoratas *Rizikos kapitalo finansavimo regioninėje politikoje vadovas* [interaktyvus]. 2004 m. liepa. p. 28 Prieiga per internetą:

<http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/guide_en.htm> [žiūrėta 2010-02-15];

pirmiausia kreiptis į finansų instituciją dėl kredito, o, atitinkamai, finansų institucija tada kreipiasi į garantijų fondą.

Kaip bebūtų apmaudu, tačiau Lietuvoje turime problemą, jog kol kas be bankų ir valstybės teikiamų garantijų nėra suformuota jokios ne valstybines garantijas teikiančių institucijų sistemos, ko negalima pasakyti apie kitas šalis. Tarptautinėje teisėje galima išskirti keturias pagrindines garantinių institucijų sistemas:

- a) savitarpio garantinės asociacijos;
- b) privačių ūkio subjektų valdomos garantinės institucijos.;
- c) tarptautinės garantinės institucijos;
- d) nevyriausybinų (visuomeninių) organizacijų valdomos garantinės institucijos.⁴⁵

Visose šalyse tokių institucijų įsteigimo tikslas yra toks pats: palengvinti paskolų gavimą SVV subjektams, kadangi bankai nenoriai teikia paskolas dėl sąlyginai brangaus mažų paskolų administravimo ir padidėjusios rizikos. „<...> dėl to kai kuriose šalyse įsteigiami paramos fondai, kurie remia bendroves, iš dalies finansuoja tyrimus, internacionalizacijos, įgūdžių gerinimo projektus ir teikia garantijas SVV įmonėms.“⁴⁶

Manychiau pastarųjų dviejų institucijų plėtra Lietuvoje būtų naudinga mūsų verslui, kadangi be valstybinių jos yra pačios patikimiausios savo prasme. Dar daugiau, Lietuvoje išduodamas paskolas, kreditus praktiškai užtikrina tik valstybė, taigi neturime daugiau jokių kitų institucijų šiai funkcijai vykdyti, kadangi banko, kaip toliau kitame skyriuje bus pateikta, kaip garanto vaidmuo, visiškai skiriasi. Vadinasi, šioje srityje turime didelį apribojimą siekiant gauti garantiją kreditoriaus išduotos paskolos gražinimui užtikrinti.

Paprasčiausia išeitis būtų steigti Nevyriausybinų organizacijų valdomas garantines institucijas arba įsteigiant savitarpio garantines institucijas. Patikimiausia ir savo prasme naudingiausia garantija, darbo autorės nuomone, tikriausiai būtų gauta iš Tarptautinių garantijų institucijų. Kadangi tuo pačiu metu mes turime ir investiciją į projektą ir garantiją už jį. Taigi, turime dvigubą naudą. Vienos iš tokių organizacijų pavyzdys būtų MIGA (*Multilateral Investment Guarantee Agency*). MIGA teikia garantijas nekomercinėms rizikoms apsaugoti tarpvalstybinėms investicijoms į besivystančias šalis nares. Taip pat garantijas:

---

⁴⁵ ČUKAUSKIENĖ Danguolė. *Garantija – galimybė pasiskolinti*. Mano ūkis [interaktyvus]. 2004/6. Prieiga per internetą: <http://www.manoukis.lt/print_forms/print_st_z.php?s=363&z=20> [žiūrėta 2010-02-15];

⁴⁶ ROZENBERGAIČĖ Vilma *Paskolų draudimas - pamatas smulkiam ir vidutiniam verslui* [interaktyvus]. Verslo naujienos 2002 m. spalio Nr. 21. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.printer/3dd4fc810f565>> [žiūrėta 2010-02-23];

- a) siekiant apsaugoti investuotojus nuo valiutos nekonvertabilumo ir pervedimo apribojimo rizikos, turto nusavinimo;
- b) karo, pilietinių neramumų ir terorizmo;
- c) sutarties pažeidimo (dėl sutarčių tarp investuotojo/projekto įmonių ir priimančiosios šalies valdžios institucijų).

Garantijas nuo minėtų rizikos rūšių galima taikyti atskirai arba kartu.⁴⁷

Darbo autorei iškyla atviras klausimas: kodėl, pavyzdžiui negalėtų būti steigiami privatūs specializuoti fondai, suteikiantys garantijas labiausiai visuomenės pažeidžiamoms grupėms, kaip neįgalieji, jaunieji verslininkai ar net atvirksčiai, senjorai?

Didžioji Britanija turi Charleso fondą pradedantiems Didžiosios Britanijos verslininkams, neįgaliems žmonėms, Švedijos karalystėje pradedantiems verslininkams paskolas teikia ne tik apskričių paskolų fondai ar darbo biržos, bet ir dvi valstybinės agentūros, teikiančios paslaugas verslininkams visoje Švedijoje.⁴⁸

Pirma, matyt, reikia deramai sutvarkyti SVV garantijų teikimo problemas per ne valstybines institucijas, o tik tada pereiti prie specifinių garantijos rūšių teikimo galimybių, kas artimiausiu metu sunkiai gali būti prognozuojama.

Dar viena, ne ką mažiau svarbi nei valstybės teikiamų garantijų rūšis – tai banko garantijos, kurios bus analizuojamos kitame darbo skyriuje. Detalesnei šios garantijos rūšies analizei buvo pasitelktas interviu, kuris atskleidė praktinius šios garantijos rūšies aspektus ir problemines puses.

3.3 Banko garantija

Viena iš pagrindinių tiek nacionalinio, tiek tarptautinio verslo varomųjų jėgų, siekiant sėkmingo bendradarbiavimo tarp šalių, yra tinkamas atsiskaitymas už pateiktas prekes ir paslaugas. Abiejų šalių pagrindinis tikslas yra kuo sklandžiau įvykdyti prekių ar paslaugų pinigų mainus. Tačiau egzistuoja daug pašalinių veiksnių, ypač tarptautiniu mastu, kurie gali paveikti atsiskaitymo eigą, dėl ko viena iš sandorio šalių gali patirti nuostolius. Kad to būtų

---

⁴⁷ Daugiašalė investicijų garantijų asociacija *Guarantees overview* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.miga.org/guarantees>> [žiūrėta 2010-02-19];

⁴⁸ ROZENBERGAITĖ Vilma *Paskolų draudimas - pamatas smulkiam ir vidutiniam verslui* [interaktyvus]. Verslo naujienos 2002 m. spalio Nr. 21. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.printer/3dd4fc810f565>> [žiūrėta 2010-02-23];

išvengta, tarptautinėje prekyboje taikomi specifiniai atsiskaitymo būdai, kurie padeda užtikrinti abipusiai teisingą ir savalaikį apmokėjimą.

Taigi, dar vienas subjektas, galintis suteikti garantiją – finansų įstaiga – bankas ar kita kredito įstaiga. Pagal finansų įstaigų įstatymo 2 str. 7 dalį: „finansų įmonė – Lietuvos Respublikos įmonė arba užsienio valstybės įmonės padalinys, kuris veikia Lietuvos Respublikoje įstatymų, reglamentuojančių finansinių paslaugų teikimą ir finansų įstaigų veiklą, nustatyta tvarka ir verčiasi vienos arba daugiau šio Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 2, 3, 5–17, 19 punktuose nurodytų finansinių paslaugų teikimu.“⁴⁹ To paties įstatymo 3 str. 6 dalis kaip tik reglamentuoja vieną iš paslaugų, kuri aktuali rašomo darbo temai – finansinių laidavimų ir finansinių garantijų teikimas.

Tuo tarpu draudimo įmonės neretai stengiasi diversifikuoti vykdomą veiklą. Todėl praktikoje vis dažniau yra sutinkamos draudimo įmonės, siūlančios iki tol tik kredito įstaigų teiktas finansines paslaugas. „Draudiko išduotos garantijos nelaikytinos banko garantijomis, dėl to draudiko garantijų tiesiogiai nereglamentuoja CK 6.93-6.97 straipsniai dėl banko garantijų. Tačiau draudimo įmonei išdavus garantijas, kuriose garanto įsipareigojimų apimtys prilygsta banko garantijai, tokia draudimo įmonė negali atsisakyti vykdyti prisiimtų įsipareigojimų (CK 6.93-6.97 straipsniai).“⁵⁰

Atitinkamai banko garantija tai vienašalis banko ar kitos kredito įstaigos įsipareigojimas sumokėti skolininko kreditoriui nustatytą pinigų sumą pagal kreditoriaus reikalavimą (CK 6.93 str. 1 d.).

Pagal garantijos ryšį su užtikrinama prievole, garantijas galima skirstyti į dvi pagrindines grupes:

- a) sąlygines garantijas (*conditional guarantee*);
- b) garantijas pagal pareikalavimą (*demand guarantee*).

Tarptautiniu mastu sąlyginėms garantijoms kaip *soft law* gali būti taikomos ICC 1978 metų Bendrosios taisyklės dėl sutartinių garantijų (ICC Uniform Rules for Contract Guarantees, publication No. 325). Pagal 1 šių taisyklių straipsnį jos taikomos garantijoms, laidavimui ar bet kokiam panašiam įsipareigojimui.⁵¹

---

⁴⁹ Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891;

⁵⁰ LAT 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „NCC Statyba“ v. UAB „PZU Lietuva“, Nr. 3K-3-346/2005;

⁵¹ 1978 m. Bendrosios taisyklės dėl sutartinių garantijų Nr. 325 (ICC Uniform Rules for Contract Guarantees, publication No. 325);

Garantijoms pagal pirmą pareikalavimą taikomos 1992 metais Unifikuotos taisyklės dėl garantijų pagal pareikalavimą (ICC Uniform Rules for Demand Guarantees, publication No. 458)⁵² bei 1996 metais priimta Niujorko Jungtinių Tautų konvencija dėl nepriklausomų garantijų ir akreditivų (United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit).⁵³

Kaip bebūtų gaila, šios taisyklės yra tik rekomendacinio pobūdžio, bet, kaip rodo praktika, jos vargiai pripažįstamos iš viso. Lauktina standartizacija šioje srityje dar toli gražu nepasiekta.

Aptariant garanto prievolės priklausomybės nuo pagrindinės prievolės klausimą būtina atsižvelgti į tai, kad antrosios grupės garantijos, tai yra garantijos pagal pareikalavimą, yra priklausomos nuo pagrindinės prievolės ir garantas privalo išmokėti pagal garantiją tik tuomet, jeigu skolininkas neįvykdo ar netinkamai įvykdo pagrindinę prievolę. Tokiais atvejais garanto atsakomybė yra subsidiari.⁵⁴ Sąlyginėje garantijoje garanto pareiga mokėti siejama su pagrindinės prievolės neįvykdymu (mokėjimo sąlyga) tiek aiškiai tai išreiškiant garantijos tekste, tiek ir, pavyzdžiui, kaip mokėjimo sąlygą nurodant teismo ar arbitražo sprendimo pateikimą garantui.⁵⁵ CK 6.90 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad garantija nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, kurios įvykdymui užtikrinti išduota garantija, net ir tais atvejais, kai garantijoje ta prievolė nurodyta. Ši taisyklė, kaip pastebima, teisinga tik garantijų pagal pareikalavimą atveju. Nepriklausomumas nuo pagrindinės prievolės jau iš pačios garantijos pavadinimo reiškia, kad garantija išlieka galioti ir garantas yra įpareigotas vykdyti garantijos sąlygas net ir tais atvejais, kai pagrindinė prievolė yra įvykdoma ar ji negalioja. Garanto atsakomybė pagal sąlyginę garantiją yra subsidiari. Iš to seka išvada, kad pagal savo pobūdį sąlyginė garantija yra labai panaši į laidavimo institutą. Tai nenuostabu, kadangi pati garantijos sąvoka neturi tikslaus apibrėžimo tarptautinėje teisėje. Ši sąvoka dažnai naudojama apibūdinti tokiam sandoriui, kuriame vienas asmuo siūlo apsaugą kito asmens įsipareigojimams.

Tarptautinėje teisėje esant įvairiausių rūšių sutarčių, sudarant daugybei sandorių, atsiranda poreikis skirtingoms garantijų rūšims atsirasti. Tačiau šio darbo tikslas nėra

---

⁵² 1992 m. Bendrosios taisyklės dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 458 (ICC Uniform Rules for Demand Guarantees, publication No. 458);

⁵³ 1996 m. Niujorko Jungtinių Tautų konvencija dėl nepriklausomų garantijų ir akreditivų (United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit);

⁵⁴ 1992 m. Bendrosios taisyklės dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 458 (ICC Uniform Rules for Demand Guarantees, publication No. 458);

⁵⁵ KROPAS Stasys, KATKUS Valdemaras. *Banko tarptautinės operacijos*. Vilnius: LBDFI, 1998, p. 132;

nagrinėti visas banko garantijų rūšis, o atskleisti pagrindines banko garantijos problemas, bei nurodyti situacijas, su kuriomis dažniausiai susiduria bankai.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, banko pagrindinė funkcija išduodant garantijas, yra visai kitokio pobūdžio nei valstybės. Bankas, pirmiausia, tarnauja prievolių užtikrinimui tarptautiniu mastu, o valstybė – nacionaliniu. Antra, banko garantija palengvina šalių tarpusavio atsiskaitymus, kitaip tariant, ji daugiausia naudojama kaip atsiskaitymo priemonė tarp šalių. Trečia, valstybė garantuoja, kad skolininkas įvykdys savo piniginę prievolę (paskolą) kreditoriui, o bankas pavyzdžiui pagal garantinio laikotarpio įsipareigojimo garantiją įsipareigoja sumokėti piniginę kompensaciją, jeigu rangovas neįvykdo savo garantinio laikotarpio įsipareigojimų. Arba, pasitelkiant pavyzdį, pagal pasiūlymo garantiją⁵⁶ konkurso skelbėjui bankas garantuoja piniginę kompensaciją, jei konkurso dalyvis atsiima savo pasiūlymą prieš nustatytą terminą ar, laimėjęs konkursą, atsisako pasirašyti sutartį. Kitaip tariant, valstybės ir banko teikiamos garantijos skirtumas slypi objekte arba dalyke, už kurį ir yra suteikiama garantija.

Siekiant iš vidaus pažvelgti į problemas, su kuriomis bankas susiduria realybėje teikdamas garantijas, ir labiau suprasti banko teikiamų garantijų ypatumus, darbo autorės iniciatyva buvo atliktas nedidelis vieno iš Lietuvoje veikiančių bankų UniCredit Bank banko darbuotojo, tiesiogiai užsiimančio banko garantijų išdavimu, interviu, kurio metu identifikuoti veiksniai, į kuriuos labiausiai yra atkreipiamas dėmesys prieš išduodant garantiją ir kokių priemonių imamasi siekiant, tiek išlaikyti klientą (kadangi bankas visada suinteresuotas pelno gavimu), tiek ir maksimaliai apsidrausti nuo galimos rizikos.⁵⁷ Galiausiai, Lietuvos bankų garantijų išdavimo problemos bus palygintos su bendrosios teisinės sistemos bankų iššūkiais ir jų sprendimo modeliais.

3.3.1 Banko garantijų problemos ir siūlomi jų sprendimo būdai

Praktika rodo, kad banko, kaip garanto, vaidmuo pastaruoju metu išaugo, bet su tuo išaugo skolininkų, už kurių prievolės garantavo bankas, nemokumas ar negalėjimas įvykdyti savo įsipareigojimų. Dėl to galima kaltinti nepalankią ekonominę situaciją rinkoje,

---

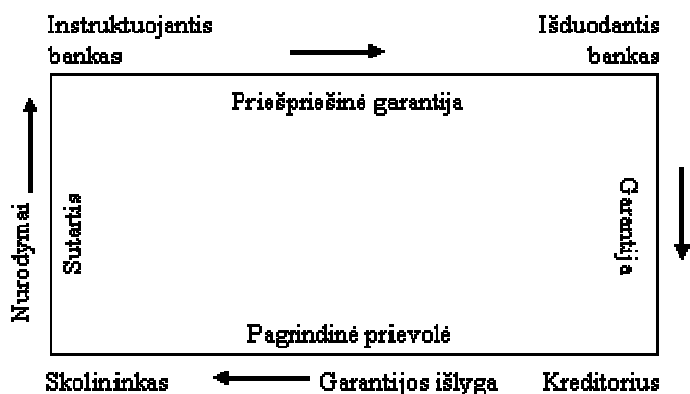
⁵⁶ „Pasiūlymo garantija (*tender guarantee*) – trečiojo asmens įsipareigojimas konkursą paskelbusiai šaliai, pagal kurį garantas įsipareigoja garantijoje nurodytos sumos ribose sumokėti kreditoriui, jeigu skolininkas neįvykdys savo pasiūlyme prisiimtų įsipareigojimų.“ SITPRO Financial Guide *Demand Guarantees* [interaktyvus]. P. 4. Prieiga per internetą: <<http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>> [žiūrėta 2010-02-17];

⁵⁷ *Aut.* Dėl savaime suprantamų priežasčių buvo prašyta neįvardinti darbuotojo, kadangi tai nėra oficialiai patvirtinta banko ataskaita, o tik darbuotojo požiūris į problemą.

nenuspėjamus vyriausybių sprendimus ir panašiai. Apklaustasis UniCredit Bank banko darbuotojas tų priežasčių kildinimą ir jų eliminavimą labiau vertina ne per rinkos, o per banko vidinio darbo prizmę.⁵⁸

Pirmiausia, kaip nurodo apklausiamasis, banko skyriuje su klientu yra analizuojama problema ir išsiaiškinama ar garantija iš tiesų reikalinga konkrečiu atveju, jeigu taip, pateikiamas užpildyti prašymas garantijai gauti. Svarbu įvertinti ar prašymas banko garantijai išduoti yra tinkamai užpildytas, o svarbiausia – ar pasirinktas garantijos terminas yra palankus bankui.

Sėkmingai atlikus paruošiamuosius darbus, galima pereiti prie analitinės dalies. „<...> bankinės garantijos beveik visada pavaldžios tos šalies, kuri jas išleidžia, šalies įstatymams, tai ypač aktualu netiesioginėms garantijoms. Tai reiškia, kad ruošiant kiekvieną garantiją bankų juristams tenka vis studijuoti įvairių šalių įstatymų normas.“ Tam reikia gero teisininko-specialisto, išmanančio tarptautinės teisės normas. Minėtam teiginiui pagrįsti, vertėtų pavaizduoti, kodėl išskiriama netiesioginė garantija, kaip reikalaujanti dalyvaujančiojo banko ypatingo dėmesio. 3 paveikslas iliustruoja netiesioginės garantijos teisinį santykį.

3 pav. Netiesioginės garantijos veikimo modelis

„Netiesioginė garantija išduodama tais atvejais, kai kreditorius reikalauja, kad jo garantas (bankas) išduotų garantiją. Tokiu atveju pagal skolininko garanto išduotą

⁵⁸ Aut. interviu klausimynas pateiktas 1 priede.

priešpriešinę garantiją (*counter-guarantee*) kreditoriaus garantas išduoda šiam garantijai.⁵⁹ Taigi, netiesioginės garantijos atveju dalyvauja, kaip matyti iš 3 paveikslo⁶⁰, jau du bankai – tiek skolininko, tiek kreditoriaus pusėje. Iš to galima daryti išvadą, kad netiesioginė garantija užtikrinta prievolė yra brangesnė, ir kainuoja tiek skolininkui, tiek ir kreditoriui, kadangi bankas visada reikalauja savo užmokesčio. Be to, netiesioginė garantija dažniausiai taikoma tarptautiniuose atsiskaitymuose, kai skolininkas ir kreditorius yra iš skirtingų šalių, todėl ir bankai, dalyvaujantys šiame santykiyje bus skirtingų šalių, nes tiek skolininkas, tiek ir kreditorius bus suinteresuoti naudotis savo nacionaliniais bankais..

Kas dar susiję su darbuotojais, tai banko specialistas, išduodantis banko garantiją, privalo patikrinti skolininką: „<...> bankas tikisi sužinoti apie skolininko finansinę padėtį iš garantijas teikiančio darbuotojo. Kai banko kontrolieriai randa problemą, tai parodo, kad garantijas teikiantis darbuotojas yra nekompetentingas.“ Jeigu skolininkas iki šiol nebuvo banko klientu, privalu išsamiai ištirti pateiktus duomenis ir nustatyti pakankamus reikalavimus savarankiškam gebėjimui įvykdyti prievolę. Taip pat tikrinama dokumentų bei duomenų klastojimo galimybė.

Kaip bebūtų, banko specialistas nurodė, kad nėra naudojamosi Bendrosiomis garantijų taisyklėmis, kurios yra kaip unifikavimo įrankis išduodant ir naudojant garantijas tarptautinėje teisėje. Tačiau bankas naudoja paties Banko patvirtintas Bendrąsias verslo taisykles.

Pateiktoje garantijos formoje, kaip minėta banko darbuotojo, būtina nurodyti maksimalią įsipareigojimų sumą ir tikslią garantijos pasibaigimo datą. Garantijos data yra svarbiausias momentas, kadangi jam suėjus nebegalima reikalauti garanto įvykdyti prievolę, o praktikoje toks atvejis labai dažnai pasitaiko, kai suėjus terminui prašoma įvykdyti garantiją. Tačiau jei garantijos gavėjas pagrįstai įsitikinęs, kad skolininkas nevykdo savo įsipareigojimų, jis pasinaudoja garantija. Tam pilnai pakanka jo raštiško pareikalavimo apmokėti pagal garantiją, kad garantuojantis bankas nedelsdamas atliktų mokėjimą. Vienintelis reikalavimas yra, kad minėtasis pareikalavimas būtų pateiktas savalaikiai ir atitiktų jam keliamus reikalavimus.

Toliau vertėtų aptarti su kokiomis problemomis susiduria bendrosios teisinės sistemos šalių finansų institucijos, išduodamos garantijas, ir kokius sprendimo būdus jos siūlo lyginant

---

⁵⁹ ALEKSIEJEVAS Aivaras. *Garantijos samprata ir rūšys* [interaktyvus]. 2004. Prieiga per internetą: <<http://www.vako.lt/index.php?id=345>> [žiūrėta 2010-02-15];

⁶⁰ JUODKA Robert. „*Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės*“, Vilnius, VU leidykla, 2006, p. 52;

su UniCredit Bank, veikiančio banko Lietuvoje, praktika. Bendroji teisinė sistema mato tris pagrindines problemas: banko ar kitos įmonės piniginių srautų problema, „nesąžiningas reikalavimas“ ir garantijos galiojimo data. Apie kiekvieną iš jų trumpai aptarsiu.

„Bankas ar kita įmonė, teikianti garantijas pagal pareikalavimą, gali susidurti su pinigų srauto problema ar, pavyzdžiui, turėti problemų su teikiamomis kitomis bankininkystės paslaugomis. Tai ypač gali pasireikšti mažesnėms bendrovėms, kurios neturi pakankamai piniginių srautų susitvarkyti su pinigų sumomis, kurioms jos yra besąlygiškai įsipareigojusios. Todėl pirmiausia reikia pradėti nuo pačių paprasčiausių dalykų.“⁶¹

„Prieš sudarant sutartį ir vykstant pirmosioms deryboms, būtina išsiaiškinti ar garantija apskritai yra reikalinga prievolei užtikrinti. Jeigu paaiškėja, kad visgi garantija yra būtina, reikėtų kreiptis į klientą dėl nurodytos garantuojamos sumos sumažinimo arba prašyti sumažinti pačios sutarties sumą, jei bankas ar garantiją teikianti institucija turi problemų su pinigų apyvartumu. Reikia derėtis su klientais siekiant užtikrinti garantijos sutarties formuluotę, svarbiausia, kad joje būtų nuostata dėl garantijos pabaigos datos ir numatyti, kad garantija būtų grąžinta bankui jai pasibaigus.“⁶²

Viena iš didžiausių rizikų, susijusių su garantijomis – ji gali būti vadinama „nesąžiningu reikalavimu“, kai visos sutarties sąlygos buvo suderintos. Tai nors ir nėra dažnas reiškinys praktikoje, tačiau reikia apsvarstyti šiuos aspektus:

- a) apsidrausti nuo „neteisėto“ reikalavimo įvykdyti garantiją. (Draudimas taip pat galimas ir nuo „teisėto“ raginimo pateikti garantiją, kai sutartis negalėjo būti įvykdyta dėl pateisinamų priežasčių, tokių kaip „politinės“, pavyzdžiui nepratęsti importo/eksporto licencijų, dėl embargo įvedimo arba nesugebėjimas įvykdyti sutartį dėl karo ar pilietinių neramumų);
- b) reikia stengtis, kad garantijos sąlygos būtų nustatytos pagal aiškų reikalavimų teikimo mechanizmą, pavyzdžiui vadovautis Bendrosiomis taisyklėmis dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 458;
- c) esant galimybei, visada reikia kalbėtis ir aiškintis su pačiu klientu.⁶³

Lyginant aptartas dviejų skirtingų teisinių sistemų garantijų teikimo schemas, visgi pastebimas pirmasis panašumas, kad abejose situacijose nurodomas nuoseklus banko

---

⁶¹ SITPRO Financial Guide *Demand Guarantees* [interaktyvus]. P. 5. Prieiga per internetą: <<http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>> [žiūrėta 2010-02-17];

⁶² SITPRO Financial Guide *Demand Guarantees* [interaktyvus]. P. 5. Prieiga per internetą: <<http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>> [žiūrėta 2010-02-17];

⁶³ SITPRO Financial Guide *Demand Guarantees* [interaktyvus]. P. 5-6. Prieiga per internetą: <<http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>> [žiūrėta 2010-02-17];

garantijos poreikio nustatymas, kitaip tariant, bankas išnagrinėja, ar nustatytu atveju garantija apskritai yra reikalinga. Dar vienas panašumas – tai dažnas reikalavimas iš kreditoriaus pusės įvykdyti garantiją, kai jos terminas būna suejęs, pagal bendrosios teisės sistemos terminologiją tariant – „neteisėtas“ reikalavimas įvykdyti garantiją. Nors ir keista, bendroji teisinė sistema neakcentuoja paties banko atsakomybės išduodant garantiją, tai turto įkeitimo lėšų deponavimo banke klausimai. Pastebimas skirtumas tas, kad Lietuvoje veikiantis bankas pagrįdė nurodo problemas iki banko garantijos išdavimo, o bendrosios teisinės sistemos kredito įstaigos problemas išvelgia jau po garantijos išdavimo – tarptautinės teisės normos dėl neteisėto reikalavimo įvykdyti garantiją, tokie galimi nesklaidumai, autorės nuomone, turėtų būti numatyta, išnagrinėta ir nuspręsta, kaip bus elgiamasi įvykus tokiai nenumatytai aplinkybei iki garantijos išdavimo, o ne *post factum*.

Pastebima, kad bendrosios teisinės sistemos banko garantijos išdavimo ir veikimo ypatumai pagrįsti Bendrosiomis taisyklėmis dėl garantijų naudojimu, todėl darbo autorės patarimas Lietuvoje veikiantiems bankams ir kitoms finansų institucijoms, teikiančioms garantijas, būtų minėtųjų taisyklių naudojimas. Tai savo ruožtu suvienodintų praktiką tarp šalių – importuotojo ir eksportuotojo (pirkėjo ir pardavėjo), kai jie yra iš skirtingų šalių, sumažintų nesutarimų ir ginčų kilimo galimybę.

Reikėtų aptarti ir palyginti dar vieną ne ką mažiau svarbų aspektą – tai banko garantijos įforminimas per kontinentinės ir bendrosios teisinių sistemų prizmę.

Autorius J. Šatas nurodo, kad banko garantijos įforminamos garantiniu raštu, avaliu ir vekselio akceptu.

Banko garantinis raštas yra dokumentas, kuriuo pirkėją (arba kitą skolininką) aptarnaujantis bankas įsipareigoja sumokėti visą arba tam tikrą kliento skolos dalį jam tapus nemokiam.⁶⁴

Banko avalis yra tokia atsiskaitymo garantavimo forma, kai skolininko išduotas įsakomasis vekselis (trata) laiduojamas banko, kaip trečiojo asmens, specialiu įrašu (avaliu).⁶⁵

Bankinis vekselio akceptas – kita šiuo metu tarptautinėje prekyboje naudojama įsakomųjų vekselių patikimumo laidavimo forma, įteisinama irgi vekselio pirmojoje pusėje (averse) daromu atitinkamu įrašu (pavyzdžiui, „akceptuoti“, „priimti“, „apmokėti“ arba

---

⁶⁴ ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas. 2006, p. 285-286;

⁶⁵ ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas. 2006, p. 286;

kitaip) ir akceptanto parašu. Taip patvirtintas vekselis (trata) tampa bankiniu vertybiniu popieriumi.⁶⁶

Tuo tarpu O. Buckiūnienė nurodo, kad JAV bankai, kitaip nei Europos, mokestinių prievolių įvykdymui užtikrinti išduoda bankų tvirtinamus neatšaukiamuosius akredityvus⁶⁷. Bankas emitentas pirkėjo prašymu gali pakeisti ar atšaukti akredityvą tik pranešęs apie tai akredityvo gavėjui ir gavęs jo sutikimą.⁶⁸

Aptarus banko garantijas, sekantį darbo skyrių vertinga būtų paskirti gal rečiau naudojamų garantijų rūšiai aptarti, bet, autorės nuomone, ne ką mažiau reikšmingai – privačių asmenų teikiamoms garantijoms apibūdinti ir jų pagrindiniams aspektams išanalizuoti. O minėtieji aspektai sudarys garantijų galiojimo klausimą garantijos subjektų bankroto atveju bei palies tarptautinėje teisėje plačiai analizuojamą temą – nesąžiningos garantijos (*unfair suretyship*) problemą.

3.4 Privačių asmenų teikiamos garantijos

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta asmens ūkinės veiklos laisvė ir iniciatyva⁶⁹. Tai reiškia ir sutarčių sudarymo laisvės principą. Taigi, civilinės teisės ir pareigos gali atsirasti ir iš įstatymo nenumatytų, bet jam neprieštaraujančių fizinių ar juridinių asmenų sandorių. Tokiais sandoriais gali būti ir garantijos. Svarbu, kad sutartimi nustatyta garantija būtų įforminta laikantis sandorio sudarymo taisyklių bei atitiktų šalių valią.

Verslininkai, ketinantys pradėti ar plėsti jau veikiančią verslą, dažnai susiduria su verslo finansavimo problema. Paprastai prieinamiausias ir pigiausias būdas finansuoti verslo projektus yra banko paskolos. Paskolos grąžinimui užtikrinti bankai reikalauja vertingo užstato, kurio verslininkai dažniausiai neturi. Tokiu būdu susiduriama su nepakankamo ar nepatrauklaus užstato problema, o perspektyvūs verslo plėtros projektai taip ir lieka neįgyvendinti.

---

⁶⁶ KROPAS Stasys, KATKUS Valdemaras. *Banko tarptautinės operacijos*. Vilnius: LBDFI, 1998, p. 132;

⁶⁷ „Neatšaukiamas akredityvas yra akredityvas, kuris negali būti pakeistas ar panaikintas be banko emitento, tvirtinančiojo banko (jei toks yra) ir lėšų gavėjo sutikimo.“ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas 2000 m. liepos 18 d., Nr. VIII-1864, Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262, 6.937 str. 1 dalis;

⁶⁸ BUCKIŪNIENĖ Olga. *Įmonių finansai*. Paskaitų konspektas. Vilnius, 2001, p. 83;

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014; 46 str.;

Tačiau išeitis visada yra, todėl verta aptarti dar vieną pagal savo pobūdį ir pagal subjektą skirtingą garantijų rūšį – tai privačių asmenų (tiek fizinių, tiek juridinių asmenų) išduodamos garantijos. Darbe toliau privačių asmenų garantijos apims literatūroje išskiriamas firmų ir personalines garantijas. Jų išskirti į atskiras rūšis, manyčiau, nėra prasmės, kadangi juridinio asmens, kuris nesispecializuoja garantijų išdavimu (kurio steigimo dokumentuose veiklos tikslas nėra garantijų suteikimas), yra paprastas juridinis asmuo, kuris tiek pagal LR Konstituciją, tiek pagal LR CK yra toks pats civilinių teisinių santykių subjektas kaip ir fizinis asmuo ir lygiai taip pat dalyvauja civilinėje apyvartoje.

Veiksnumas ir teisnumas subjektui, tiek fiziniam, tiek ir juridiniam asmeniui, yra besąlygiški imperatyvai kaip ir bet kuriam kitam sandoriui sudaryti. Sutarčiai tarp kreditoriaus ir skolininko sudaryti taikomi Lietuvos Respublikos CK reikalavimai atitinkamai apibrėžti LR CK 6 knygos 4 dalyje („Atitinkamos sutarčių rūšys“). Tačiau subjekto problema egzistuoja, kai kalbama apie garantą.

Pirmaisiais nepriklausomybės metais Lietuvos teismai klaidingai vertino paties juridinio asmens sampratą, o pagal tada galiojusius teisės aktus garantija už fizinio asmens prievolės nebuvo išduodama. Tai iliustruoja byla *Komercinis bankas „Ateitis“ v. „Litimpeks“*. Panevėžio miesto apylinkės teismas 1995 m. balandžio 4 d. sprendimu pripažino negaliojančiu Komercinio banko „Ateitis“ 1994 m. gegužės 2 d. išduotą garantinį raštą „Litimpeks“ bankui dėl E. Arūnienės individualiai įmonei suteiktos 2 mln. litų paskolos gražinimo. Motyvuose nurodė, kad E. Arūnienės įmonė veikia fizinio asmens teisėmis, todėl organizacija negali užtikrinti fizinių asmenų paskolinių įsipareigojimų. Panevėžio apygardos teismas 1995 m. rugpjūčio 29 d. nutartimi apylinkės teismo sprendimą paliko nepakeistą.⁷⁰ Tokie sprendimai buvo aiškiai neteisingi. Teismai neįvertino tos aplinkybės, kad ginčijamų sandorių sudarymo metu galiojo įstatymas, kuris priimtas tuo metu, kai turiniai santykiai buvo pagrįsti „socialistine ūkio sistema ir socialistine gamybos priemonių nuosavybe“⁷¹, o civilinių teisinių santykių subjektais galėjo būti piliečiai, socialistinė valstybė ir juridiniai asmenys, išvardinti tame pačiame 1964 m. Civilinio kodekso 24 str.

Akivaizdu, kad šiandienos Lietuvos teisinėje sistemoje tokių sprendimų teismai nepriiminėja, nes įstatymai kitaip reglamentuoja garantijos subjektų ratą. Todėl galimos privačių asmenų garantijų variacijos gali būti keturios:

---

⁷⁰ Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 1995 m. rugpjūčio 29 d. nutartis byloje, *Komercinis bankas „Ateitis“ v. „Litimpeks“*, Nr. 210-513/95;

⁷¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 1964, Nr. 19-138; 1 str.;

- a) fizinio asmens garantija juridinio asmens prievolėms;
- b) fizinio asmens garantija fizinio asmens prievolėms;
- c) juridinio asmens garantija juridinio asmens prievolėms;
- d) juridinio asmens garantija fizinio asmens prievolėms.

Savo ruožtu „<...> garantija yra atskiro fizinio asmens įsipareigojimo raštas, skirtas kito fizinio arba juridinio asmens prisiimtoms prievolėms užtikrinti. Personalinė garantija dažniausiai įforminama kaip papildomo laidavimo raštas asmens, turinčio daug santaupų bankuose ir gerai žinomo verslininkų sluoksniams. Tarptautinėje komercijoje asmeninės garantijos vertinamos kaip specifinė mokestinių įsipareigojimų įvykdymo laidavimo rūšis.“⁷²

Fizinių asmenų garantijas už juridinio asmens prievolės galima taip pat skirstyti pagal jas išduodančių subjektų rūšį:

- a) už įmonę, kuri siekia gauti garantiją paskolai, garantuoja savininkas, kaip privatus asmuo;
- b) už įmonę, kuri siekia gauti garantiją paskolai, garantuoja darbuotojas ar įmonės bendrasavininkis;
- c) išorinis garantas, kuris nenori tiesiogiai investuoti į įmonę, bet sutinka prisiimti jos prievolių neįvykdymo riziką, suteikia garantiją įmonės gaunamai paskolai.

Plačiau nagrinėtinas ir aktualesnis yra trečiasis (c) variantas. Galima rasti privačių investuotojų arba turtingų fizinių asmenų, kurie garantuotų paskolos gražinimą finansų institucijoms. Tai gali palengvinti verslininkams gauti banko paskolas, ypač tiems, kurie turi nedaug turto arba praeityje turėjo problemų, susijusių su kredito gražinimu.

Fizinių asmenų garantijos už juridinio asmens prievolės skiriasi nuo laidavimo, nes pagrindinis skolininkas yra visų pirma atsakingas už paskolos gražinimą, tuo tarpu bendrai pasirašantis asmuo (laiduotojas) visada yra kartu atsakingas su pagrindiniu skolininku gražinti paskolą.

Finacial post publikuojamame straipsnyje minimi šie fizinių asmenų suteiktų garantijų juridinių asmenų prievolėms užtikrinti privalumai:

- a) greitas apyvartumas – privačių asmenų garantijos išduodamos paprastai vieneriems metams, todėl jos puikiai tinka pradedančiosioms bendrovėms, kurioms reikia grynujų pinigų, norint tapti pelningoms. Finansinės institucijos

---

⁷² ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas. 2006, p. 287;

paprastai tikisi, kad skolininkas, pasinaudojęs garantija, sugebės gražinti paskolą per vienerius metus;

- b) išlaikomas nepriklausomumas – skirtingai nei tiesioginis investuotojas, privatus garantuotojas, suteikdamas paskolą, neturi jokie tiesioginio įėjimo į verslą. Tai svarbu, kuomet priimami esminiai verslo sprendimai reikalaujama generuoti pajamas ir siekti padaryti įmonę pelninga;
- c) mažiau rizikos – geriausiai verslas yra gerai valdomas ir vadovaujamas ambicingo verslininko, kuris užtikrina, kad garantui nereikės nieko mokėti. Kai paskola bus išmokėta, dokumentai, įrodantys, kad nėra jokių neįvykdytų įsipareigojimų, turi būti perduoti garantui.⁷³

Prie privačių garantijų priskiriamos ir įmonių teikiamos garantijos. „Firmos garantija – tai dažniausiai motininės kompanijos suteikta garantija kreditoriui, kad paskolą gražins garantuojanti įmonė, pirmajai nesugebėjus to padaryti. „Firmos garantija gali būti patikima skolininko mokestinių prievolių įvykdymą užtikrinanti priemonė, jeigu ją išduoda didelė, stabiliai veikianti ir gerą finansinę reputaciją turinti įmonė.“⁷⁴

Išskiriamos tokios juridinio asmens už juridinio asmens prievolės garantijų rūšys:

- a) susijusios įmonės garantija;
- b) motininės kompanijos garantija;
- c) filialo garantija.

Apskritai, privačių asmenų (turima omenyje tiek fizinius, tiek ir juridinius asmenis) teikiamoms garantijoms už paskolas dažniausiai taikoma didesnė palūkanų norma.⁷⁵ Tai visiškai normalu, kadangi yra didelė tikimybė, kad privatus asmuo, priešingai nei valstybė, gali „bankrutuoti“ ar tapti visiškai nemokiu, todėl visada už didesnę riziką reikia mokėti brangiau. Taigi, finansinės institucijos gali būti labai suinteresuotos suteikti paskolą su privačia garantija, kadangi būtent ši finansavimo forma gali būti idealiu būdu spartinti pelningumą.

Aptarus pagrindines privačių asmenų garantijų galimas rūšis, jų privalumus, vertėtų prieiti prie šiai dienai aktualios problemos – mokėjimų pagal garantijas pagrindinio

---

⁷³ Financial post *Private loan guarantees* [interaktyvus]. 2007 m. spalio 10 d. [žiūrėta 2010-02-23] Prieiga per internetą: <<http://www.financialpost.com/small-business/story.html?id=b4db7202-468a-46a5-93aa-47a481b45f36>> [žiūrėta 2010-02-23];

⁷⁴ ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas, 2006, p. 287;

⁷⁵ Financial post *Private loan guarantees* [interaktyvus]. 2007 m. spalio 10 d. Prieiga per internetą: <<http://www.financialpost.com/small-business/story.html?id=b4db7202-468a-46a5-93aa-47a481b45f36>> [žiūrėta 2010-02-23];

skolininko, garanto ir jų abiejų bankroto atveju. Aptariamoms bus tik juridinio asmens, atitinkamai, kaip garanto ir kaip skolininko bankroto atvejai, apimantys garantijos teisinius santykius, kadangi Lietuvos teisė dar neturi fizinių asmenų bankroto įstatymo, todėl fiziniai asmenys, galima sakyti, šiai dienai už savo prievolės ar už suteiktas garantijas jų neįvykdymo atveju, atsako iki mirties. Minėtasis atvejis praktiškai nesudaro problemų ir jį nagrinėti darbe nebūtų aktualu.

3.4.1 Garantija užtikrintos prievolės vykdymas šalių bankroto atveju

Ekonominės krizės akivaizdoje bankroto tema yra eskaluojama ypatingai dažnai. Todėl kreditoriai neretai sulaukia naujienų, kad jų vienas ar kitas skolininkas bankrutuoja. Bankroto departamento duomenimis, 2009 metais bankroto byla iškelta net 1748 įmonėm. Palyginimui, per 2008 metus iškeltos 837 bankroto bylos, tai yra beveik per pus mažiau. Vis nemažėjanti tendencija pastebima ir šiai dienai, kai per tris 2010-ųjų metų mėnesius bankroto neišvengė dar 265 įmonės.⁷⁶ Minėtoji statistinė analizė atskleidžia bankroto klausimo aktualumą šių dienų ekonomikai ir verslui, todėl ne ką mažiau svarbesniu kreditoriui tampa garantijos ir prievolių įvykdymo klausimas, kai skolininkas arba garantas bankrutuoja. Iš kitos pusės žvelgiant, pagrindinio skolininko bankroto klausimas tampa taip pat aktualus ir pačiam garantui, nes tokiu atveju greičiausiai jam reikės įvykdyti prievolę už finansiškai nepajėgų skolininką.

Taigi prieš pasirašant asmeninę garantiją, reikia visada gerai pamąstyti apie galimas pasekmes: visuomet tikimasi geriausio scenarijaus – kad verslas klestės. Kaip bebūtų, daugelis finansų ekspertų patartų, jog suteikti asmeninę garantiją už fizinio, tiek už juridinio asmens prievolę, yra *ultima ratio*. Jeigu yra suteikta asmeninė garantija už juridinių asmenų ir verslui nenusisekus, garantas (fizinis asmuo) praras dalį savo turto – greičiausiai būstą, kuris kaip užstatas yra įkeistas bankui.

Taigi, prieš besiruošiant garantuoti direktoriui už savo įmonę asmeniškai, pravartu gerai apmąstyti, ką visgi ta asmeninė garantija reiškia. Garantija visada yra apeliuojama tiesiogiai į savininką (garantą), ne į verslo partnerius ar kitus vadovus. Tai, paprastai be jokių išimčių, reiškia vadovo savanorišką ir individualų sutikimą būti tiesiogiai atsakingam už įmonės vardu pasiimtą paskolą. Visi bankai reikalauja iš skolininkų ne tik paskolą užtikrinti

---

⁷⁶ Įmonių bankroto valdymo departamentas prie ūkio ministerijos *Vykdomų procedūrų sąrašas* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Sarasas.php?Veiksmas=Visi>> [žiūrėta 2010-03-21];

įkeičiant įmonės turtą, bet dar pasirašant akcininko, o kartais ir kelių akcininkų asmeninę garantiją užtikrinant tą pačią sumą individualiu savininkų turtu.

Tokioje situacijoje galima išvelgti probleminių aspektų: kas atsakys už prievolės įvykdymą bankrutavus skolininkui arba kreditoriui? O kas jeigu jie abu bankrutuoja? Iš kurio pirmenybę išsieškoti turi kreditorius? Be to, šie gvildenami klausimai yra labai siaurai reglamentuoti ne tik mūsų nacionalinėje teisės sistemoje, kas liečia tiek doktriną, tiek ir teismų precedentus, bet taip pat ir tarptautinę teisę. Tačiau praktikos, darbo autorės nuomone, turėtų padaugėti dėl vis gausėjančio bankrutuojančių įmonių skaičiaus ir dėl vis griežtėjančios bankų paskolų išdavimo politikos, kur praktiškai be asmeninių garantijų neapsieinama. Todėl autorė savo kompetencijos ribose, pasitelkdama teisės aktus, nagrinės atsiskaitymo su kreditoriumi klausimus esant skolininko, garanto bei jų abiejų bankroto atvejus. Tai darbui suteikia naujumo ir originalumo, kadangi minėtieji klausimai, ypač mūsų nacionalinės teisės rėmuose, iki šiol nebuvo publikuojami.

Toliau bus nagrinėjami tik juridinio asmens kaip kreditoriaus ir kaip garanto bankroto atvejai, kadangi fizinio asmens bankroto klausimas tiek teorijoje, tiek praktikoje lieka atviras.

3.4.1.1 Atsiskaitymai pagal garantija užtikrintą prievolę pagrindinio skolininko bankroto atveju

Nei teisinė literatūra, nei teismų praktika Lietuvoje nėra iki šiol suformavusi aiškios praktikos, kaip turėtų būti vykdomi atsiskaitymai esant garantijos teisiniams santykiams, bankrutavus pagrindiniam skolininkui, todėl, remiantis teisės aktais, pirmiausia Lietuvos Respublikos bankroto įstatymu bei Lietuvos Respublikos CK, bus išnagrinėta ši išsikelta problema.

Primkime tokią galimybę, kad pagrindinis skolininkas (juridinis asmuo) bankrutuoja. Ar pagrindinę prievolę turės įvykdyti garantas bet kuriuo atveju?

Kaip jau buvo išsiaiškinta anksčiau, garantijai būdingas subsidiarumas – visais atvejais pirma bandoma išsireikalauti prievolės įvykdymo iš pagrindinio skolininko (šiuo atveju pirma reikalavimas turėtų būti nukreiptas į bankrutuojančiąją įmonę), o tik po to į garantą. Pagal šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos bankroto įstatymo 11 straipsnio 3 dalį, įmonei, iškėlus bankroto bylą, visas įmonės valdymas, tame tarpe ir visų sandorių sudarymas bei atsiskaitinėjimas su kreditoriais, vyksta per teismo patvirtintą bankroto

administratorių.⁷⁷ Taigi, pardavus turimą įmonės turtą, atgavus visas įmonės skolas, nustatomas kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumas. Kas liečia prievoles, užtikrintas valstybės ar jos garantinių institucijų garantijomis, pagal to paties įstatymo 35 str. 3 dalį, jie tenkinami antrąja eile, kai su minėtos įmonės darbuotojais yra visiškai atsiskaitoma. Tačiau, kai garantiją suteikia ne valstybė ar jos įstaiga, o pavyzdžiui privatus asmuo, tada reikalavimai patenka į trečiąją kreditorių eilę. Jeigu garantiją įmonei suteikia įmonės direktorius, jis nepatektų į pirmąją kreditorių tenkinimo eilę, kaip darbuotojas, kadangi garantijos suteikimas neapims reikalavimo, susijusio su darbo santykiais⁷⁸, kaip reglamentuoja bankroto įstatymas, tai jau bus civiliniai-komeraciniai santykiai ir bus tenkinami trečiąja eile.

Vokietijos Įstatymo dėl bankroto 51 ir 52 str. nurodyta, kad kreditoriai, kuriems skolininko likutiniam turtui („nemokumo masei“) priklausantys daiktai buvo kaip garantija, tenkinant kreditorinius reikalavimus, turi pirmumo teisę į lėšas, gautas už parduotus daiktus (įkeistą turtą). Lėšos, gautos pardavus tokius daiktus, išmokamos kreditoriui, turėjusiam garantiją, iki jo garantuoto kreditorinio reikalavimo dydžio. Bet kuris lėšų likutis pervedamas į skolininko likutinį turtą („nemokumo masę“) ir skiriamas kitų kreditorių reikalavimams tenkinti. Tokia pirmumo teisė į nemokaus skolininko turtą (*Absonderungsrecht*) yra pagrįsta hipoteka, kilnojamojo turto įkeitimu arba garantija.⁷⁹

Kaip žinia, bankroto procedūros trunka ilgai, kartais iki kelių metų. Ar kreditorius taip ilgai lauks, kol su juo atsiskaitys pagrindinis skolininkas? Juk pagal garantijos pobūdį, kreditorius turi išnaudoti visus įmanomus būdus siekiant skolą atgauti iš pagrindinio skolininko, o tik po to kreiptis į garantą, kas trumpiau reiškia subsidiarumą. Šioje vietoje pateikiamas vienareikšmis atsakymas: tikrai nelauks. Juk garantija, kaip pateikia V. Mikelėnas, pagal savo prigimtį yra sąlyginė prievolė, nes jos atsiradimas siejamas su tam tikra aplinkybe, o būtent, sąlyginė prievolė su atidedamąja sąlyga.⁸⁰ Tai reiškia, kad pareiga vykdyti garantijos prievolę atsiranda nuo kreditoriaus reikalavimo, atitinkančio garantijos sąlygas ir terminus, pateikimo. Jei nėra kreditoriaus pareikalavimo, nėra ir garanto pareigos mokėti garantijos sumą. Kadangi kreditoriaus pareikalavimas laikomas atidedamąja sąlyga,

⁷⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010;

⁷⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010, 35 str. 4 dalis;

⁷⁹ Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. *Bankrotas – Vokietija* [interaktyvus] 2006-06-07.

Prieiga per internetą: <<http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy ger lt.htm>> [žiūrėta 2010-03-12];

⁸⁰ MIKELĖNAS Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002, p. 84;

tai jeigu iki sueinant garantijos terminui kreditorius nepateikė reikalavimo, laikomasi nuomonės, kad prievolės, kylančios iš garantijos, apskritai nebuvo.

Tai patvirtina ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas: „<...> kad garantija pagal pirmąjį pareikalavimą – tai speciali garantija. Sutarties laisvės principas leidžia šalims sudaryti tokias garantijas ir Lietuvoje. Esant tokiai garantijai, garantas neturi teisės atsisakyti mokėti garantijoje nurodytą sumą. Esant pirmam reikalavimui, garantas privalo tinkamai įvykdyti savo prievolę.“⁸¹

Kitoje LAT nutartyje taip pat nurodyta, kad pagal pirmąjį kreditoriaus pareikalavimą garantas neturi teisės atsisakyti vykdyti prievolės: „<...> kreditorius gali kreiptis į garantą ir prašyti jo sumokėti garantijos sandoryje nustatytą sumą nepateikdamas jokių savo reikalavimo teisės pagrindimą patvirtinančių įrodymų. Pagal finansinę garantiją, kaip prievolės įvykdymo užtikrinimo būdą, garantas turi pareigą sumokėti garantijoje nustatytą sumą, jeigu jam kreditorius pareiškia reikalavimą ir jeigu nepasibaigęs garantijos galiojimo terminas.“⁸²

Iš to seka išvada, kad kreditorius, siekdamas nepatirti nuostolių, tokiu atveju visada reikalauja savo prievolės įvykdymo iš garanto, o pats garantas turės teisę pasinaudoti Lietuvos Respublikos CK 6.90 str. 3 dalimi: „įvykdęs už skolininką prievolę, garantas įgyja atgręžtinio reikalavimo teisę skolininkui“. Įvykdęs prievolę už pagrindinį skolininką, garantas įgis visas kreditoriaus teises ir pareigas.

Kaip rodo praktika, dažniausiai bankrutuojančios įmonės lėšų nepakanka tiesiogiai atsiskaityti su savo skolininkais, tuomet garantui tapus bankrutuojančiojo asmens kreditoriumi, dažniausiai gali netekti atsiimti savo reikalavimo teisės. Iš to seka, kad garantijos sandoris yra rizikos sandoris, kai garantas gali atsidurti nepalankioje padėtyje, turėdamas vykdyti prisiimtus kito asmens įsipareigojimus, o iš bankrutuojančio asmens, kurio prievolę jis garantavo, greičiausiai gali nieko negauti.

Išanalizavusi teisinės galimybes Lietuvoje pagal galiojančius teisės aktus ir siaurą LAT praktiką, kaip būtų įgyvendinama kreditoriaus teisė pagrindinio skolininko bankroto atveju, toliau pateiksiu Jungtinių Amerikos Valstijų praktiką analogiškoje situacijoje.

„Pagrindinio skolininko bankrotas nėra būtinas kreditoriui atidėti savo reikalavimo pateikimo garantui prieš pradėdant vykdyti bylą bankroto teisme ir laukti išmokos iš

⁸¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „NCC Statyba“ v. UAB DK „Lindra“*, Nr. 3K-3-99/2004;

⁸² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje *VšĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“ v. UADB „Industrijos garantas“*, Nr. 3K-3-172/2007;

bankrutuojančiojo turto, taip pat kreditoriui nėra apribojimo atidėti savo reikalavimo pateikimo net jeigu skundas jau paduotas bankroto teismui dėl išieškojimo iš bankrutuojančiojo skolininko turto. Kelios valstijos turi priėmusios tokią nuostatą civilinėje teisėje, kuri suteikia garantui teisę reikalauti, kad kreditorius pirma nukreiptų savo reikalavimus į pagrindinį skolininką, o tik po to į garantą. Garantas, kuris garantuoja skolos mokėjimą kartais yra absoliutus garantas ir gali būti patrauktas pirmiau nei pagrindinis skolininkas, kai turime sąlyginę garantiją, kai kreditorius pirma turi išnaudoti visas įmanomas teisėtas priemones reikalaujant prievolės įvykdymo iš pagrindinio skolininko ir įrodyti, kad kiti žingsniai išsireikalauti iš bankrutuojančio skolininko bus bevaisiai, tik tada nukreipti savo reikalavimus į garantą.⁸³

Išanalizavus skirtingų teisinių sistemų reglamentavimą pagrindinio kreditoriaus bankroto atveju, darytina išvada, jog, tiek Lietuvoje, tiek ir JAV kreditorius, paprastai, nelauks, kol bus baigta pagrindinio skolininko bankroto procedūra, tam, kad išsireikalautų prievolės įvykdymo tiesiogiai iš pagrindinio skolininko. Dar vienas panašumas yra tas, kad numatyti vienodi reguliavimai dėl kreditoriaus kreipimosi pirma į garantą, o ne į pagrindinį skolininką – JAV tai įtvirtinta kai kurių valstijų civilinėje teisėje, o Lietuvoje – tiek teisės doktrinoje, tiek ir teismų praktikoje. Skirtumas tas, kad JAV toks reglamentavimas įtvirtintas tik kai kurių valstijų teisėje.

Mano nuomone, pagrindinio skolininko bankroto atveju, kreditoriaus interesai yra visiškai apsaugoti, jam svarbu tik nepraleisti garantijoje numatyto termino, kadangi, pagrindiniam skolininkui, nepajėgus įvykdyti savo prievolės dėl bankroto bylos iškėlimo, jis iš karto kreipiasi į garantą ir jam nereikia laukti, kol baigsis ilgos bankroto procedūros. Taip iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad yra paneigiamas vienas iš garantijos bruožų – subsidiarumas, kai kreditorius turi pirma išnaudoti visas įmanomas priemones siekiant prievolės įvykdymo iš pagrindinio skolininko, o tik po to kreiptis į garantą. Iš šios nuostatos sektų, kad kreditorius turėtų laukti bankroto procedūros pabaigos. Tačiau minėtoji nuostata yra klaidinga todėl, kad garantijos vienas pagrindinių elementų – tai terminas, kuriam suėjus, kreditorius neturės teisės pareikšti savo reikalavimo, ir bus laikoma, kad garantijos prievolės visai nebuvo. Tokiu atveju kreditorius galėtų pasitenkinti tik iš pagrindinio skolininko prievolės įvykdymo.

---

⁸³ PUTNEY Albert H. *Popular law library Vol.9 Bills and Notes, Guaranty and Suretyship, Insurance, Bankruptcy. Cree Publishing Company: 1908, [interaktyvus].* Prieiga per internetą: <<http://chestofbooks.com/society/law/Popular-Law-9/Section-27-Surety-May-Be-Sued-Before-Principal-When.html>> [žiūrėta 2010-02-28];

Taigi, seka išvada, kad pagrindinio skolininko bankrotas kreditoriaus interesų per daug nesuvaržo, kadangi jis tada turi pilną teisę kreiptis į garantą ir iš jo reikalauti prievolės įvykdymo, kuris vėliau, įvykdęs prievolę, savo atgręžtinius reikalavimus pateikia skolininkui. Tačiau, bankrutavus pagrindiniam skolininkui, garantui dažniausiai nieko nepavyksta išsireikalauti, nes jo reikalavimai bankroto procedūros metu patenka į trečiąją eilę – reikalavimų, kylančių iš civilinių teisinių santykių – po valstybės ir įmonės darbuotojų reikalavimų patenkinimo. Todėl garantijos sandoris visada yra rizikos sandoris.

3.4.1.2 Atsiskaitymai pagal garantija užtikrintą prievolę garanto bankroto atveju

Verta panagrinėti, kaip bus, jeigu pagrindinis skolininkas bus mokus, o bankrutuos garantiją išdavęs asmuo. Tai bet kokių atveju ribos kreditoriaus interesus, kadangi, sudarant sutartį, jis, siekdamas maksimalios apsaugos, reikalavo garantija užtikrinti prievolę, o dabar, garantui bankrutavus, jis netenka užtikrinimo, kas suvaržo jo, kaip kreditoriaus, interesus ir pastato į abejotiną padėtį dėl pagrindinio skolininko gebėjimo savarankiškai įvykdyti prievolę. Toks reiškiny civilinėje teisėje būtų laikomas kaip esminių aplinkybių pasikeitimas, ir kreditorius pasirinkimui turėtų tris galimus variantus pagal Lietuvos Respublikos CK 6.204 str.:

- a) prašys skolininką nedelsiant įvykdyti prievolę;
- b) prašys skolininką pakeisti sutartį;
- c) nutrauks sutartį pasinaudodamas CK 6.204 str. 3 dalimi.

Taigi, kreditorius, sudaręs sutartį su skolininku, visada tikisi jos tinkamo įvykdymo užtikrindamas ją garantija. Kreditorius garantui bankrutavus gali savo skolininkui argumentuoti, kad negaus naudos, kurios dar tikėjosi sudarydamas sutartį, todėl, atsižvelgiant į tarp šalių sudarytos sutarties nuostatas, gali reikalauti tuoj pat įvykdyti sutartį.

Kita alternatyva – CK 6.204 str. 3 dalis, kuri suteikia nukentėjusiajai šaliai prašyti pakeisti sutartį arba ją nutraukti. Tačiau tam būtina įrodyti aplinkybių pasikeitimą, kuris apsunkintų sutarties įvykdymą vienai iš šalių, kurių sąrašas numatytas CK 6.204 str. 2 dalyje. Pastebima, kad nuo skolininko nepriklausančių veiksnių, tai yra dėl to, kad bankrutuoja garantas, sutartis gali būti nutraukta kreditoriaus iniciatyva.

Minėtoji nuostata dėl sutarties nutraukimo kreditoriaus iniciatyva gali būti įtraukta į kreditoriaus ir skolininko sutartį. Kaip pavyzdys pateikiama ištrauka iš Swedbank banko faktoringo sutarties sąlygos:

„13.3. Faktorius turi teisę vienašališkai nutraukti Faktoringo sutartį anksčiau nustatyto termino, jeigu Pardavėjas iš esmės pažeidė sutartį:

13.3.3. Jei Pardavėjo prievolių įvykdymas pagal Faktoringo sutartį buvo užtikrintas papildomomis priemonėmis, ir jas suteikęs asmuo (laiduotojas, garantas ir pan.) reorganizuojamas, restruktūrizuojamas, likviduojamas arba bankrutuoja ar prarandama užtikrinimo priemonė (įkeitimo objektas ar pan.) ir Pardavėjas per protingą Faktoriaus nustatytą terminą nepateikia papildomų užtikrinimo priemonių.“⁸⁴

Tai rodo, kad kreditorius garanto bankroto atveju taip pat turi nemažai pasirinkimo variantų, siekdamas maksimaliai apsaugoti savo interesus.

Tuo tarpu JAV praktika akcentuoja, jog „garanto bankroto atveju reikia pirma atskirti pagrindinio skolininko kaip šalies, kuri pirmiausia yra atsakinga už prievolės įvykdymą ir garanto mokėjimus kreditoriui. Kreditorius privalo išskirti mokėjimus, darytus iki garanto bankroto ir skolos likutį po minėto fakto.“⁸⁵ Visiškai su tokia pozicija sutinkama, kadangi po garanto bankroto, kreditorius turi teisę reikalauti tik dėl neįvykdytos prievolės likučio iš skolininko, dėl kurio, kaip jau buvo minėta, arba susitariama pakeisti sutartį, arba ją nutraukti, arba skolininkas iš karto įsipareigoja įvykdyti prievolę.

Iš to seka, kad bendroji teisės sistema mokėtiną prievolę skiria į dvi dalis:

- a) įvykdytos prievolės dalis iki garanto bankroto;
- b) įvykdytos prievolės dalis po garanto bankroto.

Kaip bebūtų, garantas, pilnai įvykdęs visą prievolę iki bankroto, perima visas kreditoriaus teises ir regresu tvarka išsieško iš skolininko visą sumą, kurią jis už pirminį skolininką buvo sumokėjęs pirminiam kreditoriui, bet ne daugiau.⁸⁶ Minėtoji nuostata įtvirtinta *Parker Morgan v. Hill* byloje.

Pagal Lietuvos teisę privatus asmuo, garantavęs už prievolės įvykdymą ir pilnai ją įvykdęs, turi teisę regresu tvarka reikalauti iš skolininko įvykdytos sumos sumokėjimo.

---

⁸⁴ Swedbank banko Faktoringo sutarties bendrosios sąlygos NR. 002 [interaktyvus] (2009-03-03 redakcija, galioja nuo 2009-03-17). Prieiga per internetą: < http://www.swedbank.lt/files/lizingas/factoringo-bendrosios_salygos_.pdf > [žiūrėta 2010-03-03];

⁸⁵ GOODE Roy. *Legal Problems of Credit and Security*. 3rd edition. London: Sweet Maxwell, 2003, p. 319;

⁸⁶ *Re Parker Morgan v. Hill* [1894] 3 Ch. 400: “...the co-surety has paid in full he becomes subrogated to the rights of creditor... but does not receive in total more than 100 pence in the pound”. GOODE Roy. *Legal Problems of Credit and Security*. 3rd edition. London: Sweet Maxwell, 2003, p. 320;

Tačiau kyla kitas klausimas: ar privatus juridinis asmuo, būdamas garantu, gali reikalauti daugiau? Ar Lietuvos praktika skiriasi nuo bendrosios teisinės sistemos? Juk bankas, būdamas garantu, už savo riziką pasiima nemažus procentus. „Miuleris-Ercbachas lygindamas draudimo ir garantijos sutartis, nurodė, jog draudimo sutartis, skirtingai negu garantijos, yra visuomet atlygintina.“⁸⁷ Iš to seka, kad garantija pagal savo esmę ne visada yra atlygintinė, ir tai nusistato pačios šalys savo susitarimu. Taigi, tai priešinga nuostata nei R. Goode nurodo cituodamas ištrauką iš bylos Parker Morgan v. Hill.

Kaip prieš tai aptartu atveju – skolininko bankroto atveju, taip ir garanto bankroto atveju, kreditorius turi didelį spektrą saugiklių, siekdamas apsisaugoti nuo galimo pagrindinės prievolės neįvykdymo.

3.4.1.3 Atsiskaitymai pagal garantija užtikrintą prievolę pagrindinio skolininko ir garanto bankroto atvejais

Nors toks atvejis yra mažai tikėtinas, kai bankrutuoja tiek skolininkas, tiek ir garantas, vis tik panagrinėti verta. Akivaizdu, kai iš nė vieno: nei iš skolininko, nei iš garanto išsieškoti neįmanoma per garantijoje nustatytą terminą, ir kreditorius, neturėdamas jokios užtikrinimo teisės (hipotekos, įkeitimo), patiria nuostolius, priešingu atveju, išsieško iš įkeisto ar hipoteka užtikrinto turto.

Daugiau problemų kyla, kai kreditorius turi galimybę išsieškoti iš skolininko ar iš garanto. Remiantis pagrindine garantijos savybe pagal Lietuvos Respublikos CK 6.90 str. 1 dalį – subsidiarumu, kreditorius pirma turės reikalauti prievolės įvykdymo iš pagrindinio skolininko, tik po to iš garanto, nes, abiem bankrutavus – jie įgyja vienodą statusą, todėl, iš to seka, kad prievolės įvykdymo eiliškumas yra toks pats kaip ir abiem esant mokiems. Tačiau svarbu yra nepraleisti garantijoje nurodyto termino. Jeigu tiek skolininko, tiek ir garanto bankroto procedūros baigiasi iki garantijoje nurodyto termino pabaigos, reikalavimai pateikiami pagal garantijos taisykles – CK 6.90 str. 1 dalį. Jeigu garantijos terminas suėjo anksčiau nei buvo baigtos minėtosios bankroto procedūros, kaip jau buvo minėta, laikoma, kad garantija užtikrintos prievolės nebuvo, todėl kreditorius tik gali tikėtis, jog pasibaigus bankroto procedūrai, jam kažkas liks iš skolininko turto.

---

⁸⁷ СЕРЕБРОВСКИЙ Владимир Иванович. *Очерки советского страхового права*. Избранные труды. Москва: Статут, 1997, p. 336;

Vienos iš šalių bankrotas yra grėsmė kreditoriui, kad su juo bus neatsiskaityta. Tačiau, kaip buvo pastebėta, kreditoriui pavojingiausia situacija yra tuomet, kai abu – tiek skolininkas, tiek garantas įgyja bankrutuojančiųjų statusą. Kita vertus, kreditoriui daugiau pasirinkimo galimybių yra garanto bankroto atveju, kadangi jis gali pats kreiptis į skolininką dėl sutarties pakeitimo arba nutraukimo, arba kreiptis į teismą dėl minėtų veiksmų atlikimo.

Nagrinėjant prievolės, užtikrintos garantija, įvykdymo problematiką, negalima būtų nenagrinėti dažnai sutinkamo reiškimo, kai garantu tampa skolininkui artimas žmogus, giminaitis ar šeimos narys. Juk garantija visada būdama rizikos sandoriu, gali turėti neigiamų pasekmių, kurios atskleidžiamos per nesąžiningos garantijos problematiką, ypač paplitusią tarptautinėje teisėje. Kartu verta palyginti, tiek kontinentinės, tiek ir bendrosios teisinės sistemos šalių teisės aktų reglamentavimą minėtu klausimu.

3.4.2 Nesąžiningos garantijos problema

„Nors vyriausybės teikia įvairias paskolų garantijų programas, privačios garantijos daugiausia organizuojamas per šeimos narius, draugus ar pavienius investuotojus.“⁸⁸ Neprofesionalūs garantai, pavyzdžiui, šeimos nariai, dažnai pasirašo garantijas nežinodami jų potencialiai pražūtingų pasekmių.

Paprastai, nei skolininkas, nei bankas neturi jokio intereso patarti garantui apie galimą finansinę riziką pasirašant garantiją. Tačiau kartais garanto esminis sutarties laisvės principas jam pakenkia net tada, kai jis puikiai žino gresiančią riziką, ypač jei kalbame apie šeimos narius.

„Konstituciniai teismai Europos šalyse kišasi į privačius santykius ir būtent iš teismų praktikos dažniausiai ateina reguliavimas dėl nesąžiningos sutarčių garantijos. Tipiškas nesąžiningos sutarties garantijos pavyzdys yra susijęs su garantija pagal šeimos nario, kuris yra pernelyg apsunkinamas, atsižvelgiant į jo gebėjimus atlikti pareigą įsipareigojančiojo asmens atžvilgiu, esant akivaizdžiai neproporcingam įsipareigojimui ir garantijos suteikimo spaudimui iš šeimos narių arba kitų artimų asmenų.“⁸⁹

---

⁸⁸ Financial post *Private loan guarantees* [interaktyvus]. 2007 m. spalio 10 d. Prieiga per internetą: <<http://www.financialpost.com/small-business/story.html?id=b4db7202-468a-46a5-93aa-47a481b45f36>> [žiūrėta 2010-02-23];

⁸⁹ COLOMBI CIACCHI Aurelia. *Non-legislative Harmonisation: Unfair Suretyships*. European Review of Private Law 285; 2005, Nr. 13, p. 3;

„Pavyzdžiui, nagrinėjant Europos precedentus, vaikų garantijos, suteiktos už tėvų prievoles, laikomos nesąžiningomis.“⁹⁰ „Sutuoktiniai taip pat gali būti šeimos nariais, kurių suteiktos garantijos bus laikomos nesąžiningomis remiantis teismų praktika Europos šalyse.“⁹¹ „Būtent dėl šios priežasties, nuo 1970-ųjų metų ir ypač intensyviai 1990 metais kelių valstybių narių teismai ir įstatymų leidėjai pradėjo ieškoti teisių gynimo priemonių, siekiant apsaugoti pažeidžiamas garantų teises nuo nesąžiningu išipareigojimu.“⁹² Pagrindai, dėl kurių sutuoktinio garantija gali būti laikoma negaliojančia labai skiriasi nuo šalies. Todėl toliau bus nagrinėjama daugumos Europos valstybių praktika per nesąžiningos garantijos prizmę, vėliau visa tai apibendrinus ir padarius išvadas, darbo autorė pateiks pasiūlymus ir pastebėjimus įstatymų leidėjams.

Prancūzijos vartotojų kodeksas nurodo: „<...> jei garantija yra akivaizdžiai neproporcinga garanto kapitalui ir pajamoms tuo metu, kai buvo pasirašyta sutartis, skolintojas negali remtis garantija, nebent garanto turtas garantijos pasirašymo metu leidžia jam atsakyti už tokią prievolę.“⁹³ Minėtoji taisyklė labai panaši į ilgo ir sudėtingo precedentų vystymosi rezultatą Vokietijoje: „<...> šeimos narių garantija yra laikoma negaliojančia, jeigu ji yra akivaizdžiai neproporcinga, palyginus su šeimos pajamomis ir turtu, tenkančiu vienam šeimos nariui.

Priešingai, Jungtinėje Karalystėje ir Nyderlanduose šeimos narių garantijos yra laikomos negaliojančiomis tik tada, kai garantas sandorio sudarymo metu nebuvo tinkamai informuotas apie riziką, kylančią iš sutarties. Geriausiai minėtoji nuostata atsiskleidžia byloje *Royal Bank of Scotland v. Etridge*, kur Lordų Rūmai nurodė labai išsamius veiksmus, kurių pagrįstai galima reikalauti iš skolintojo: „<...> žmona turi būti aiškiai supažindinta su rizika, su kuria ji susiduria pasirašydama garantiją, taip pat ji gali būti įpareigota pasitarti su advokatu, kurio patvirtinimu gali pasitikėti skolintojas, kad ji suprato sandorio pobūdį ir galimą poveikį. Kreditorius, siekdamas išvengti galimo sandorio ginčijamo ateityje, privalo

---

⁹⁰ KULL Irene. *Unfair Contracts of Suretyship – a Question about the Horizontal Effect of Fundamental Rights or about the Application of Contract Law Principles*. [interaktyvus] *Juridica international XII/2007*. Prieiga per internetą: <http://www.juridicainternacional.eu/public/pdf/ji_2007_1_36.pdf> [žiūrėta 2010-03-07]. P. 41;

⁹¹ KULL Irene. *Unfair Contracts of Suretyship – a Question about the Horizontal Effect of Fundamental Rights or about the Application of Contract Law Principles*. [interaktyvus] *Juridica international XII/2007*. Prieiga per internetą: <http://www.juridicainternacional.eu/public/pdf/ji_2007_1_36.pdf> [žiūrėta 2010-03-07]. P. 41;

⁹² COLOMBI CIACCHI Aurelia. *Non-legislative Harmonisation: Unfair Suretyships*. *European Review of Private Law* 285; 2005, Nr.13, p. 3;

⁹³ COLOMBI CIACCHI Aurelia. *Non-legislative Harmonisation: Unfair Suretyships*. *European Review of Private Law* 285; 2005, Nr.13, p. 4, citata: “Un créancier professionnel ne peut se prévaloir d'un contrat de cautionnement conclu par une personne physique dont l'engagement était, lors de sa conclusion, manifestement disproportionné à ses biens et revenus, à moins que le patrimoine de cette caution, au moment où celle-ci est appelée, ne lui permette de faire face à son obligation.”

asmeniškai susitikti su garantu ir dar kartą įsitikinti ar ji iš tiesų nori taip veikti savo noru.“⁹⁴

„Škotijos teisėje Lordų Rūmai priėjo prie panašios išvados, jog privalu vadovautis sąžiningumo principu.“⁹⁵

Italijoje iš viso nėra jokių taisyklių, reglamentuojančių neprofesionalių garantų garantijų suteikimą.“⁹⁶ Tuo tarpu olandų Aukščiausiasis Teismas (Hoge Raad der Nederlanden) atskiria geros valios principą nuo pareigos profesionaliam skolintojui teikti aiškią informaciją neprofesionaliems garantams apie garantijos teises pasekmes.

„Nuoseklumo nėra ir Šiaurės šalyse. Pavyzdžiui, Suomijoje 1990-aisiais, nekilnojamojo turto bumo metais buvo masinis garantijos sutarčių sudarymo bumas, tačiau 1999 metų Garantijų ir trečiosios šalies Įsipareigojimų įstatymas, numatė aukštą garanto apsaugos lygį, todėl ir užkirto kelią nesąžiningų garantijų atsiradimui. Priešingai, Švedijoje sudaroma labai mažai garantijos sandorių dėl vietos socialinių priežasčių.“⁹⁷

„Apskritai, Baltijos šalys neseniai perėmė garantijų taisykles iš kitur: Estijoje aptinkama Europos sutarčių teisės doktrinos ir Jungtinių Tautų konvencijos dėl sutarčių principų tarptautinio prekių pirkimo-pardavimo mišinys. Lietuva vadovaujasi esminiais UNIDROIT principais, o Latvija kopijuoja elementus iš Šveicarijos civilinio kodekso. Tačiau toks užsienio taisyklių perėmimas turi veikti labai skirtingose socialinėse aplinkose. Pavyzdžiui, Estijoje pasitaiko dažnas atvejis, kai vyras užtikrina savo žmonos verslo skolas arba jaunosios kartos atstovai užtikrina tėvų skolas.“⁹⁸

„Rytų Europos šalyse tik pradama kurti teises normas, išsprendžiančias šią problemą. Lenkijoje garantijos galiojimas priklauso nuo principo „bendruomenės gyvenimas ir teisėtumas“. Vengrijoje garantijos dar nėra labai paplitusios, tačiau bankai šiuo metu

---

⁹⁴ United Kingdom House of Lords. *Royal Bank of Scotland v Etridge (No. 2)* [2001] UKHL 44; [2002] A.C. 773;

⁹⁵ COLOMBI CIACCHI Aurelia. *Non-legislative Harmonisation: Unfair Suretyships*. European Review of Private Law 285; 2005, Nr.13, p. 5, citata: žiūrėti *Mumford v Bank of Scotland Smith v Bank of Scotland* 1996 SLT 392;

⁹⁶ KULL Irene. *Unfair Contracts of Suretyship – a Question about the Horizontal Effect of Fundamental Rights or about the Application of Contract Law Principles*. [interaktyvus] *Juridica international XII/2007*. Prieiga per internetą: <http://www.juridicainternacional.eu/public/pdf/ji_2007_1_36.pdf> [žiūrėta 2010-03-07]. P. 41;

⁹⁷ KENNY Mel. *The Treatment of Suretyship in the EU: unhappy Families?* [interaktyvus]. 2007 m. kovo 30 d. Prieiga per internetą: <<http://www.cearta.ie/2007/03/the-treatment-of-suretyships-in-the-eu-unhappy-families/>> [žiūrėta 2010-03-07];

⁹⁸ KENNY Mel. *The Treatment of Suretyship in the EU: unhappy Families?* [interaktyvus]. 2007 m. kovo 30 d. Prieiga per internetą: <<http://www.cearta.ie/2007/03/the-treatment-of-suretyships-in-the-eu-unhappy-families/>> [žiūrėta 2010-03-07];

pradedama taikyti liberalų Baltijos šalių skolinimo politikos stilių, kaip tai buvo daroma tam tikrą laiką Slovėnijoje, kur garantijos institutas tampa daug populiariesnis nei Vengrijoje.“⁹⁹

Trumpai aptarus Europos šalių nesąžiningos garantijos ir ją ribojančių mechanizmų veikimą, galima pastebėti tokią tendenciją, jog Olandijos teismų precedentai nesąžiningą garantiją pateikia panašiai kaip ir anglų jurisprudencija: pagal Hoge Raad, kreditorius, pažeisdamas savo pareigą suteikti informaciją garantui, sukelia galimybę garantijos sandoriui tapti negaliojančiu. Tačiau Didžiosios Britanijos ir Olandijos teismų praktika ir sprendimai pripažįstant garantijas nesąžiningomis, kaip pastebėta, nėra tiek artimi ir tarpusavyje panašūs, kaip Prancūzijos ir Vokietijos, kur šeimos narių suteikta garantija iš viso nėra pripažįstama, nepaisant, ar kreditoriui pavyko išsiaiškinti apie garanto pasekmių žinojimą ar ne. Taip pat iš to, kas išdėstyta, seka išvada, kad nėra vienodų ir konkrečių taisyklių ar modelių, kurie gali būti panaudoti siekiant apsaugoti silpnesniąją šalį – šiuo atveju garantą – nuo tiek, skolininko, tiek ir kreditoriaus (banko) spaudimo atsakyti už skolininko prievoles. Pastebima, kad minėtasis reglamentavimas daugelyje šalių yra paremtas precedentu, bet nėra įtvirtintas įstatymiškai.

Todėl M. Kenny savo straipsnyje išdėsto nuomonę suvienodinti garantijų teikimo mechanizmą Europos Sąjungoje, nustatant bendrąjį reglamentavimą Europos civiliniame kodekse, kur būtų numatyta visa informacija apie garantijos sandorio susitarimą ir jo pasekmes. Šis pasiūlymas iš pirmo žvilgsnio skamba patraukliai, tačiau, darbo autorės nuomone, jis yra lengvai paneigiamas, kadangi, kaip jau buvo aprašyta, vyrauja ne viena, o kelios gana skirtingos garantijų pripažinimo neteisėtomis teorijos, todėl vieningą nuomonę ir praktiką būtų sunku įtvirtinti. Dar daugiau, pernelyg aukštas apsaugos lygis garantiją paverčia mažiau patraukliu prievolių užtikrinimo instrumentu ir taip sukelia sunkumų užtikrinant prievolę.

Apibendrinant šiame skyriuje išsamiai išnagrinėtas garantijų rūšis pagal jas išduodančius subjektus, darytina išvada, kad tų garantijų pobūdis ir panaudojimo tikslas iš esmės skiriasi. Pirmiausia, valstybės išduodamos garantijos siekia užtikrinti kredito (skolinimosi) riziką, kurią valstybė dalinasi su banku. Kitaip tariant, valstybės teikiamos garantijos skatina skolinimosi didinimą iš bankų, kitų kredito įstaigų ir tampa kaip „užstatu“

---

⁹⁹ KENNY Mel. *The Treatment of Suretyship in the EU: unhappy Families?* [interaktyvus]. 2007 m. kovo 30 d. Prieiga per internetą: <<http://www.cearta.ie/2007/03/the-treatment-of-suretyships-in-the-eu-unhappy-families/>> [žiūrėta 2010-03-07];

bankui. Taip valstybė prisideda prie atitinkamų ūkio šakų ir verslo sėkmingo skatinimo. Į valstybės teikiamas garantijas, pagal garantijos atliekamas funkcijas, panašios yra nevyriausybių, tarptautinių organizacijų, privačių ūkio subjektų valdomos garantinės institucijos, tai yra jos užtikrina, kad pagrindiniam skolininkui tapus nemokiam, už jį prievolę įvykdys garantiją davusi institucija.

Privačių asmenų suteiktos garantijos taip pat tarnauja kaip saugiklis tinkamam prievolės įvykdymui. Skirtumas nuo pastarųjų tik tas, kad garantiją teikia ne specializuota institucija, o privatus, kartais su garantuojama prievole susijęs asmuo, pavyzdžiui motininė kompanija garantuoja kredito įstaigai už jos filialo paimtą paskolos grąžinimą. Garantijos neišvengiamos ir tarp privačių asmenų, pavyzdžiui už vyro paimtą paskolą garantuoti gali žmona, arba draugas.

Visai kitaip yra su bankų teikiamomis garantijomis. Čia garantiją išduoda ir garantu tampa pats bankas. Tačiau banko garantijomis paprastai naudojamosi tarptautinėje prekyboje ir vykdant šalių tarpusavio atsiskaitymus.¹⁰⁰ Šiuo atveju garantija tarnauja kaip atsiskaitymą palengvinanti priemonė.

Išryškinius problemas, kurioms visiškai neskiriama dėmesio Lietuvoje, bet, kaip analizė parodė, jos yra labai svarbios, ypač silpnajai šaliai – garantui, kai jis, prieš sutikdamas garantuoti prievolės įvykdymą, turi ypatingai gerai suprasti ir numatyti galimas tokio sandorio pasekmes, tačiau tokią informacijos suteikimo pareigą turi skolininkas. Tokia sąžiningumo principo logika yra pagrįstas taip vadinamas angliškas nesąžiningos garantijos nustatymo mechanizmas. Tuo tarpu vokietiškasis yra švelnesnis negu minėtasis angliškas, kadangi teismas tokiu atveju žiūri į galimybes garantui tinkamai atsiskaityti su kreditoriumi pagrindiniam skolininkui tapus nemokiam, kitaip tariant, yra pritaikomas proporcingumo principas.

Šalių bankroto atvejis buvo taip pat išskirtas kaip probleminis neatsitiktinai, pirmiausia dėl to, kad Lietuvos teisinė doktrina tikriausiai pamiršo apie tokį galimą reiškinį arba jame neįžvelgė problemas. O problema egzistuoja akivaizdžiai, kadangi Lietuva turi pavyzdžių, kai bankrutuoja bankai (90-ųjų metų pavyzdys: Sekundės bankas, LITIMPEKS bankas), o bankai šiuo metu yra vieni pagrindinių garantijų teikėjai. Krizės metais ne naujiena, jeigu ir pati valstybė bankrutuotų (Islandijos, Graikijos pavyzdys). Tokiu atveju minėtos garantijos taip pat tampa bevertės. Buvo pastebėta, kad kreditoriui pati

---

¹⁰⁰ BUDELINAITĖ Ina. *Kas patikimiau skolininko nemokumo atveju* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.sorainen.com/index.php?id=25137>> [žiūrėta 2010-02-16];

nepalankiausia situacija yra tuomet, kai, tiek skolininkas, tiek kreditorius įgyja bankrutuojančiųjų statusą. Kita vertus, kreditoriui daugiau pasirinkimo galimybių yra garanto bankroto atveju, kadangi jis gali pats kreiptis į skolininką dėl sutarties pakeitimo arba nutraukimo arba kreiptis į teismą dėl minėtų veiksmų atlikimo.

Paskutinėje darbo dalyje garantija, kaip vienas iš prievolių vykdymo užtikrinimo būdų lyginama su giminingais institutais: laidavimu ir laidavimo draudimu, išskiriant jų panašumus ir skirtumus, kas visgi parodo, jog priešingai nei tarptautinėje teisėje, Lietuvoje garantija nuo laidavimo visgi skiriasi.

4. Garantija, laidavimas, laidavimo draudimas: skirtumai ir tapatumas

Išsamiai išnagrinėjus garantijos, kaip atskiro instituto požymius, rūšis, panaudojimo galimybes bei ją išduodančius subjektus, toliau vertėtų aptarti, kuo gi garantija skiriasi, ir ar skiriasi nuo artimiausio pagal savo pobūdį ir paskirtį užtikrinimo būdo – laidavimo.

Civilinis kodeksas įtvirtina keletą požymių, kurie lyg ir parodo šių prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių skirtumus:

- a) garantija yra vienašalis, konsensualinis sandoris t.y., skolininko valia šiuo atveju neturi prasmės, garantiją išduodantis asmuo atsako už skolininko prievolę nepriklausomai nuo jo valios, „<...> tuo tarpu laidavimas yra sutartinė prievolė. Tam, kad laidavimo davėjo teikiamas skolininko prievolės užtikrinimas įsigaliotų ir įpareigotų laidavimo davėją yra būtinas skolininko sutikimas (nebūtinai išreiškiamas raštu, užtenka laidavimo rašto priėmimo).“¹⁰¹ Iš to seka, kad garantija yra sandoris, o laidavimas – sutartis. To pagrindimas randama ir Lietuvos Respublikos CK 6 knygos komentare – atitinkamai komentuojant 6.76 ir 6.90 str. Tačiau visai kitokia garantijos ir laidavimo samprata buvo galiojant 1964 m. Lietuvos Respublikos CK. Tokią nuostatą patvirtina LAT 1995 metų apžvalga: „<...> dalis teismų pripažino, kad laidavimas ar garantija yra vienašalis sandoris, todėl antrosios sandorio šalies valios išreiškimas nėra būtinas. Toks teiginys klaidingas, nes garantija ir laidavimas yra dvišaliai sandoriai (CK 168, 212, 221 str.).“¹⁰²
- b) garantija – savarankiška ir nepriklauso nuo pagrindinės prievolės, o laidavimas – akcesorinė prievolė. Kitaip tariant, pagrindinės sutarties negaliojimas nedaro įtakos garantijos sandorio galiojimui. Šioje vietoje galima grįžti prie garanto bankroto problematikos ir palyginti kreditoriaus galimybes garantijos ir laidavimo atveju. Esant laidavimu užtikrintai prievolei, pasibaigus pagrindinio skolininko įsipareigojimams kreditoriaus atžvilgiu, kartu baigiasi ir laiduotojo pareiga

¹⁰¹ BUDELINAITĖ Ina. *Kas patikimiau skolininko nemokumo atveju* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010-02-16] Prieiga per internetą: <<http://www.sorainen.com/index.php?id=25137>> [žiūrėta 2010-02-16];

¹⁰² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1995 m. gruodžio 20 d. apžvalga „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje nagrinėjant civilines bylas, kuriose paskolos sutarčių įvykdymas užtikrintas įkeitimo, laidavimo bei garantijos sutartimis, apibendrinimo rezultatai“, Nr. A2-3;

atsakyti kreditoriui. Taigi, jei skolininkas yra likviduojamas po bankroto procedūros, po jo išregistravimo iš Juridinių asmenų registro kreditorius nebegalės išreikalauti iš laiduotojo jam priklausančių lėšų. Garantijos atveju likvidavus skolininką dėl bankroto, kreditorius išsaugo teisę išreikalauti jam priklausančias sumas iš garanto. Vertinant šį aspektą, darytina išvada, kad garantija yra palankesnis prievolių užtikrinimo instrumentas kreditoriui;

- c) garanto atsakomybė yra subsidiari, o laiduotojo – solidari, jeigu kitaip nenumatyta laidavimo sutartyje. Subsidiarumas reiškia prievolės įvykdymo reikalavimo pirmumą privalu nukreipti į pagrindinį skolininką, o tik vėliau į garantą. Minėtasis skirtumas tarp šių užtikrinimo priemonių gali išnykti taip kaip ir tarptautinėje teisėje, kur garantija ir laidavimas sutapatinami, kadangi tarptautinėje teisėje pagrinde yra naudojama garantija pagal pareikalavimą (first demand guarantee). „Turėdamas pirmo pareikalavimo garantiją, kreditorius gali iš karto kreiptis į garantą ir jo prašyti sumokėti garantijos sandoryje nustatytą sumą nepateikdamas jokių savo reikalavimo teisės pagrįstumą patvirtinančių įrodymų, taip pat įrodymų, kad prieš tai kreipėsi į skolininką.“¹⁰³ Tokia garantija yra labai panaši į laidavimo institutą;
- d) kitas aktualus minėtų užtikrinimo priemonių skirtumas yra laiduotojo ar garanto atsakomybės pabaigos terminas. „Tiek laiduotojo, tiek garanto atsakomybė baigiasi, jei iki tam tikro momento kreditorius nepareiškia jiems reikalavimo. Šie momentai garantijos ir laidavimo atvejais yra skirtingi. Pagal Lietuvos Respublikos CK, kai laidavimu yra užtikrinama terminuota prievolė, laidavimas baigiasi, jeigu kreditorius nepareiškia laiduotojui ieškinio per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią suėjo sutartyje su skolininku sudarytoje sutartyje nustatytas atsiskaitymo terminas. Skirtingai nuo laidavimo, garantas atsakys tik tada, kai kreditorius pateiks jam reikalavimą iki garantijoje nustatyto termino.“¹⁰⁴ Darytina išvada, jog šiuo atžvilgiu kreditoriui laidavimas yra naudingesnis, nes skolininko pažeidimo atveju jis savo reikalavimą į laiduotoją gali nukreipti bet kuriuo metu, neprisirišant prie konkretaus termino. Tuo tarpu, garantijoje nustatytas terminas

---

¹⁰³ BUDELINAITĖ Ina. *Kas patikimiau skolininko nemokumo atveju* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010-02-16] Prieiga per internetą: <<http://www.sorainen.com/index.php?id=25137>> [žiūrėta 2010-02-16];

¹⁰⁴ BUDELINAITĖ Ina. *Kas patikimiau skolininko nemokumo atveju* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010-02-16] Prieiga per internetą: <<http://www.sorainen.com/index.php?id=25137>> [žiūrėta 2010-02-16];

neprivalo sutapti su skolos grąžinimo terminu, todėl šalims netrukdoma nustatyti garantijoje itin ilgo termino reikalavimams garantui pareikšti.

Svarstant tipinės garanto ar laidavimo sutarties sudarymą skolintojui daugeliu atveju, matyt, priimtinau rinktis garantiją, nes tokiu atveju mažesnė rizika, kad garantas atsigins reikalavimo, dėl vienu ar kitu priežasčių pasibaigus pagrindinio skolininko prievolei (pavyzdžiui, dėl likvidavimo).¹⁰⁵

Kita vertus daugelį garanto ir laidavimo sutarčių skirtumų galima panaikinti, susitariant dėl kitokių, nei nustato CK, taisyklių, pavyzdžiui, laiduotojo ir garanto atsakomybės masto, jų atsakomybės pabaigos, tuomet vietoj garantijos ar laidavimo gali būti sukuriamas jų derinys ir šie išipareigojimų apsaugos mechanizmai itin supanašėja arba iš viso nelieka skirtumų tarp jų, kas labai pastebima tarptautinėje teisėje (bendroji teisinė sistema), kuri praktiškai nedaro jokio skirtumo tarp minėtųjų institutų.

Civilinė teisė būdama dispozityvaus pobūdžio, turi didelę reikšmę sutarties šalims, ypač sutarties laisvės principas, leidžiantis joms kurti naujas ir įvairias sutartinių santykių formas ir variantus, įskaitant ir garantijas, kadangi žymių išlygų atskiroms sutartims nėra. Tai įpareigoja įstatymų leidėją naudoti bendrąsias kategorijas.¹⁰⁶

Tokiu atveju kreditorius yra labai palankioje vietoje ir sutarčių laisvės principas suteikia jam galimybę pasirinkti tiek vieno, tiek kito apsaugos mechanizmo saugiausias nuostatas. Tačiau tokio supanašėjimo rezultate gali būti ir taip, kad spragų atveju kiekviena šalis aiškins sutartį jai naudingu būdu. Pavyzdžiui, bankrutavus skolininkui, išipareigojęs už jį atsakyti asmuo gali gintis nuo kreditoriaus reikalavimo ir sakyti, kad jų sudaryta sutartis pagal savo esmę yra laidavimo, ne garantijos sutartis, todėl laiduotojo išipareigojimai baigėsi kartu su skolininko likvidavimu.

Dar viena garantijai artima prievolių vykdymo užtikrinimo priemonė – laidavimo draudimas. Laidavimo draudimo grupė apima tokias draudimo rūšis, kuriose draudimo įmonė išipareigoja dalinai ar visiškai kompensuoti nuostolius, susijusius su draudėjo prievolių nevykdymu. Tad nenuostabu, jog laidavimo draudimas dažnai laikomas laidavimu ar garantija, „įvilktais“ į draudimo rūbus.

---

¹⁰⁵ BUDELINAITĖ Ina. *Kas patikimiau skolininko nemokumo atveju* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010-02-16] Prieiga per internetą: <<http://www.sorainen.com/index.php?id=25137>> [žiūrėta 2010-02-16];

¹⁰⁶ STORME Matthias. E. *The Harmonisation of the Law of Personal Security*. *Juridica international*. XVI/2009;

Nuo laidavimo sutarties draudimo sutartis skiriasi tuo, jog:

- a) draudimo sutartis dvišalė o laidavimo sutartis yra vienašalė;
- b) draudimo sutartis yra atlygintina, o laidavimas gali būti ir atlygintinas ir neatlygintinas;
- c) draudimo sutartis visada yra savarankiško, o laidavimo sutartis – papildomo pobūdžio (kaip pagrindinės prievolės įvykdymo užtikrinimo būdas);
- d) prancūzų teoretikas Saleilis, motyvuodamas tuo, jog draudėjas nedalyvauja draudimo sutarties sąlygų paruošime, teigė, kad draudimo sutartis yra prisijungimo sutartis (*contract d'adhesion*).¹⁰⁷

Nuo garantijos draudimo sutartis taip pat skiriasi:

- a) draudimo sutartis yra dvišalė sutartis, o garantija yra vienašalis sandoris,
- b) „Miuleris-Ercbachas nurodo, jog draudimo sutartis, skirtingai negu garantijos, yra visuomet atlygintina;
- c) laidavimas ir garantija yra konsensualiniai sandoriai, o draudimo sutartis – realinis.“¹⁰⁸ Su šio autoriaus nuomonė visiškai sutinku, kadangi daugelio draudimo įmonių taisyklėse nurodyta, kad draudimo sutartis įsigalioja nuo to momento, kai draudėjas sumoka visą ar pirmą draudimo įmoką (premiją).

Laidavime laiduotojas, remdamasis Lietuvos Respublikos CK 6.83 str. 1 dalimi, turi atgręžtinio reikalavimo teisę į asmenį, kurio prievolę laiduotojas įvykdė. Analogiška nuostata yra ir CK 6.90 straipsnio 3 dalyje, kuri numato, jog garantas, įvykdęs už skolininką prievolę, turi teisę atgręžtinio reikalavimo būdu reikalauti iš jo savo sumokėtos sumos. Regreso teisė į draudėją laidavimo draudime remiasi regreso teisės laidavime ir garantijoje principais. Ši teiginį galima pagrįsti ir teismine praktika. Palangos apylinkės teismas, priteisdamas iš atsakovo UAB „Vyjura“ ieškovo draudimo įmonės „N“ naudai 3611 Lt, savo sprendimą grindžia 1964 m. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 220 straipsniu (garantija): „ieškovas įvykdė skolininko prievolę, atsakovas privalo atlyginti ieškovui jo sumokėtą sumą už jį“¹⁰⁹. Civilinio kodekso 220 straipsniu (garantija) savo sprendime priteisti 7012 Lt iš atsakovo UAB „Logito“ ieškovui draudimo įmonei „N“ rėmėsi ir Lietuvos Respublikos

---

¹⁰⁷ СЕРЕБРОВСКИЙ Владимир Иванович. *Очерки советского страхового права*. Избранные труды. Москва: Статут, 1997, p. 345;

¹⁰⁸ СЕРЕБРОВСКИЙ Владимир Иванович. *Очерки советского страхового права*. Избранные труды. Москва: Статут, 1997, p. 336;

¹⁰⁹ Palangos apylinkės teismo civilinė byla Nr. 2-575/98;

Ūkinis teismas.¹¹⁰ Darbo autorės nuomone, pastebėtina, jog laidavimo draudimo specifikai Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas visiškai neskiria dėmesio. Todėl būtina skirti didesnę dėmesį laidavimo draudimo reglamentacijai, įtvirtinant regreso teisės laidavimo draudime specifiką.

Tačiau praktikoje atsiradus poreikiui užtikrinti prievolės įvykdymą, ką reikėtų rinktis: laidavimą ar garantiją?

„Verslininkų teigimu, gauti laidavimo draudimą iš draudimo bendrovės yra gerokai pigiau nei garantiją iš banko. Draudimo bendrovių atstovai tikina, kad draudikų laidavimas yra lygiavertis bankų garantijoms. Tačiau dauguma verslininkų mano, kad perkančiosios organizacijos, bijodamos, kad parduodanti paslaugas įmonė bankrutuos ir neatliks numatytų darbų, už kuriuos jau sumokėti pinigai, patikimesniu garantu laiko bankus.“¹¹¹

Tuo tarpu draudimo bendrovės „ERGO Lietuva“ Krovinių, technikos ir garantijų draudimo skyriaus vadovas Darius Bivainis bando paneigti anksčiau nurodytą teiginį teikdamas, jog: „<...> draudimo bendrovės suteikiamas laidavimo draudimas ir bankų garantijos yra lygiaverčiai. Mat, prieš sudarant laidavimo draudimo sutartis, itin atidžiai vertinama prisiimama rizika ir įmonių finansinė būklė. Be to, laidavimo patikimumas ne ką mažesnis nei banko išduotų garantijų ir dėl to, kad laidavimo draudimo sutartys perdraustos Vakarų Europos perdraudimo įmonėse.“¹¹² „<...> perkančioji organizacija turėtų ne vertinti, kuris užtikrinimo būdas yra jai priimtinesnis, o iškelti griežtus reikalavimus šias paslaugas teikiantiems ūkio subjektams. Ir patikima draudimo įmonė, ir patikimas bankas visada įvykdo savo įsipareigojimus pagal išduotus garantinius raštus“.¹¹³

Taigi, išsami palyginamoji garantijos, laidavimo ir laidavimo draudimo institutų analizė parodė, kad garantija pagal pobūdį ir apsaugos mechanizmą, yra patikimesnė nei laidavimas, tačiau civilinės teisės dispozityvumas leidžia panaikinti visus skirtumus tiek tarp garantijos, laidavimo ir tiek ir tarp laidavimo draudimo, išsirenkant geriausias kiekvieno iš institutų nuostatas, tačiau tam reikalingas labai detalus ir aiškus nuostatų išaiškinimas sutartyje, kad vėliau nekiltų ginčo tarp šalių, kai viena šalis įrodinė, kad nuostata atitinka garantijos, o kita – laidavimo susitarimą.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 4/5347;

¹¹¹ KAPOČIŪTĖ Eglė. *Bijo vieni kitų nemokumo*. [interaktyvus] 2010 m. vasario 2 d. Prieiga per internetą: <http://www.lzinios.lt/lt/2010-02-02/verslas/bijo_vieni_kitu_nemokumo.html> [žiūrėta 2010-03-12];

¹¹² KAPOČIŪTĖ Eglė. *Bijo vieni kitų nemokumo*. [interaktyvus] 2010 m. vasario 2 d. Prieiga per internetą: <http://www.lzinios.lt/lt/2010-02-02/verslas/bijo_vieni_kitu_nemokumo.html> [žiūrėta 2010-03-12];

¹¹³ KAPOČIŪTĖ Eglė. *Bijo vieni kitų nemokumo*. [interaktyvus] 2010 m. vasario 2 d. Prieiga per internetą: <http://www.lzinios.lt/lt/2010-02-02/verslas/bijo_vieni_kitu_nemokumo.html> [žiūrėta 2010-03-12];

Išvados

Išnaginėjusi garantijos kaip prievolių vykdymo užtikrinimo būdą ir išskyrusi jos ypatumus, buvo parašytas magistro darbo, atsakant į įvade išsikeltus tikslus. Galiausiai, buvo prieita prie tokių išvadų:

1. ne tik tarptautinė teisė, bet ir kai kurie Lietuvos nacionaliniai teisės aktai skirtingai supranta ir apibrėžia „garantijos“ sampratą. Lietuvos Respublikos muitinės kodekse garantija nereiškia vieno iš prievolės įvykdymo užtikrinimo būdų, priešingai, čia laidavimas yra nurodomas kaip garantijos rūšis. Nors, pagrindinis civilinės teisės principas – sutarčių laisvės principas leidžia šalims sutartyje panaudoti tiek garantijos, tiek ir laidavimo, tiek ir kitų teisinių institutų geriausias nuostatas, visgi minėtoje situacijoje turime dviprasmybę;
2. Lietuvos Respublikos CK labai siaurai apibrėžia garantijos turinio reikalavimus lyginant su rekomendacinio pobūdžio ICC Bendrosiomis garantijų taisyklėmis, neapimdamas nuorodos į pagrindinę sutartį, kurios vykdymas užtikrinamas garantija, mokėjimo vykdymo sąlygų bei garanto atsakomybės ribų;
3. ryškiausias skirtumas tarp Lietuvoje ir Didžiojoje Britanijoje teikiamų valstybės/vyriausybės teikiamų garantijų yra tas, kad bendrojoje teisės sistemoje apribojimas valstybės garantijai gauti yra įmonės metinės apyvartos dydis, o Lietuvoje – jos veiklos rinkoje laikotarpis. Visų antra, Didžiojoje Britanijoje mokamos beveik per pusę mažesnės palūkanos nei Lietuvoje. Trečia, iš palyginimo pastebėta, kad draudžiamos ar garantuojamos paskolos yra nedidelės. Paskolos abejose skirtingose teisinių sistemų valstybėse turi būti naudojamos SVV plėtrai ir nebūti neremiamų veiklos sričių sąraše, kurių sąrašą kiekviena šalis nusistato atskirai;
4. Lietuvoje veikiančio UniCredit Bank banko atstovo interviu ir atlikta palyginamoji su bendrosios teisinės sistemos banko garantijų išdavimo analizė parodė, kad mūsų nacionalinėje teisėje garantijos ypatumai išvelgiami iki banko garantijos išdavimo, o bendrosios teisinės sistemos kredito įstaigos problemas išvelgia jau po garantijos išdavimo. Mano nuomone, pastaroji bendrosios teisinės sistemos nuostata nėra tikslinga, kadangi visus

nesklandumus galima išnagrinėti ir nuspręsti, kaip bus elgiamasi įvykus tokiai nenumatytai aplinkybei, tik iki garantijos išdavimo, o ne *post factum*;

5. skolininko ar garanto bankrotas nereiškia, kad kreditorius privalės laukti ilgų bankroto procedūrų pabaigos ar iš viso negaus tikėtosios naudos iš pagrindinės sutarties. Viską lemia garantijos terminas. Iki jo suėjimo kreditorius gali kreiptis į garantą dėl prievolės įvykdymo, jeigu skolininkas bankrutavo. Iš kitos pusės – jeigu bankrutuoja garantas – skolininkas turi didesnę pasirinkimo laisvę: prašys tuoj pat įvykdyti sutartį, nutrauks sutartį arba pakeis sutartį, įpareigodamas ieškoti naujojo garanto;
6. sprendžiant nesąžiningos garantijos problemą, susiduriama su dviem skirtingais jos nustatymo mechanizmais: vokiškasis, paremtas proporcingumo principu, ir angliškasis – paremtas sąžiningumo principu;
7. palyginamoji garantijos, laidavimo ir laidavimo draudimo institutų analizė parodė, kad garantija pagal pobūdį ir apsaugos mechanizmą, yra patikimesnė nei laidavimas, tačiau civilinės teisės dispozityvumas leidžia panaikinti visus skirtumus tiek tarp garantijos, laidavimo tiek ir tarp laidavimo draudimo, išsirenkant geriausias kiekvieno iš minėtų institutų nuostatas.

Literatūra

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. Valstybės Žinios, 1992, Nr. 33-1014;
2. Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymas. Valstybės žinios, 2002, Nr. 91-3891;
3. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas. Valstybės žinios, 2001, Nr. 31-1010;
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
5. Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 86-2045;
6. Muitinės kodeksas. Valstybės žinios, 1996, Nr. 52-1239;
7. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas. Valstybės žinios, 1994, Nr. 102-2049;
8. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 1964, Nr. 19-138;
9. 1996 m. Niujorko Jungtinių Tautų konvencija dėl nepriklausomų garantijų ir akredityvų (United Nations Convention on Independent Guarantees and Stand-by Letters of Credit);
10. 1992 m. Bendrosios taisyklės dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 458 (ICC Uniform Rules for Demand Guarantees, publication No. 458);
11. 1978 m. Bendrosios taisyklės dėl sutartinių garantijų Nr. 325 (ICC Uniform Rules for Contract Guarantees, publication No. 325);

Specialioji literatūra

1. ALEKSIEJEVAS Aivaras. *Garantijos samprata ir rūšys* [interaktyvus]. 2004. Prieiga per internetą: <<http://www.vako.lt/index.php?id=345>> [žiūrėta 2010-02-15];
2. AMBRASIENĖ Danutė, BARANAUSKAS Egidijus ir kt. *Civilinė teisė. Prievolių teisė*. Vilnius: LTU, 2004;
3. BERTRAMS, R.I.V.F. *Bank guarantees in international trade*. 2nd ed. Paris: Kluwer Law International, 1996;
4. BITĖ Virginijus. *Sutartinių garantijų verslo pardavimo sutartyje prigimtis ir teisinis vertinimas*. Vilnius: MRU, 2009;

5. БРАГИНСКИЙ, М.И., ВИТРЯНСКИЙ, В.В. *Договорное право. Книга первая: общие положения*: Изд. 2-е, испр. Москва: Статут, 2000;
6. BUCKIŪNIENĖ Olga. *Įmonių finansai*. Paskaitų konspektas. Vilnius, 2001;
7. BUDELINAITĖ Ina. *Kas patikimiau skolininko nemokumo atveju* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.sorainen.com/index.php?id=25137>> [žiūrėta 2010-02-16];
8. COLOMBI CIACCHI Aurelia. *Non-legislative Harmonisation: Unfair Suretyships*. *European Review of Private Law* 285; 2005, 13;
9. ČUKAUSKIENĖ Danguolė. *Garantija – galimybė pasiskolinti*. Mano ūkis [interaktyvus]. 2004/6. Prieiga per internetą: <http://www.manoukis.lt/print_forms/print_st_z.php?s=363&z=20> [žiūrėta 2010-02-15];
10. GOODE Roy. *Legal Problems of Credit and Security*. 3rd edition. London: Sweet Maxwell, 2003;
11. JUODKA Robert. „*Teisinės kredito rizikos mažinimo priemonės*“, Vilnius, VU leidykla, 2006;
12. KAPOČIŪTĖ Eglė. *Bijo vieni kitų nemokumo*. [interaktyvus] 2010 m. vasario 2 d. Prieiga per internetą: <http://www.lzinios.lt/lt/2010-02-02/verslas/bijo_vieni_kitu_nemokumo.html> [žiūrėta 2010-03-12];
13. KENNY Mel. *The Treatment of Suretyship in the EU: unhappy Families?* [interaktyvus]. 2007 m. kovo 30 d. Prieiga per internetą: <<http://www.cearta.ie/2007/03/the-treatment-of-suretyships-in-the-eu-unhappy-families/>> [žiūrėta 2010-03-07];
14. KROPAS Stasys, KATKUS Valdemaras. *Banko tarptautinės operacijos*. Vilnius: LBDFI, 1998;
15. KULL Irene. *Unfair Contracts of Suretyship – a Question about the Horizontal Effect of Fundamental Rights or about the Application of Contract Law Principles*. [interaktyvus] *Juridica international* XII/2007. Prieiga per internetą: <http://www.juridicainternacional.eu/public/pdf/ji_2007_1_36.pdf> [žiūrėta 2010-03-07];
16. LAPINSKAS Daumantas. *INVEGA pradės teikti garantijas ir už didelių įmonių paskolas* [interaktyvus]. Ekonomikos skatinimo planas. Lietuvos Respublikos ūkio

- ministerija. Prieiga per internetą: <<http://www.skatinimoplanas.lt/lt/articles/view/65>> [žiūrėta 2010-02-15];
17. MARTINIUS, P. (ed.). *M&A – Protecting the Purchaser*. AIJA Law Library. The Hague: Kluwer Law International, 2005;
  18. MIKELĖNAS Valentinas *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. T. 1. – Vilnius: Justitia, 2003;
  19. MIKELĖNAS Valentinas. *Prievolių teisė. Pirmoji dalis*. Vilnius: Justitia, 2002;
  20. PUTNEY Albert H. *Popular law library Vol.9 Bills and Notes, Guaranty and Suretyship, Insurance, Bankruptcy*. Cree Publishing Company: 1908, [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://chestofbooks.com/society/law/Popular-Law-9/Section-27-Surety-May-Be-Sued-Before-Principal-When.html>> [žiūrėta 2010-02-28];
  21. ROZENBERGAITĖ Vilma *Paskolų draudimas - pamatas smulkiam ir vidutiniam verslui* [interaktyvus]. Verslo naujienos 2002 m. spalio Nr.21. Prieiga per internetą: <<http://www.verslobanga.lt/lt/leidinys.printer/3dd4fc810f565>> [žiūrėta 2010-02-23];
  22. СЕРЕБРОВСКИЙ Владимир Иванович. *Очерки советского страхового права*. Избранные труды. Москва: Статут, 1997;
  23. STORME Matthias. E. *The Harmonisation of the Law of Personal Security*. *Juridica international*. XVI/2009;
  24. ŠATAS Juozas. *Tarptautiniai atsiskaitymai*. Vilnius: Eugrimas, 2006;
  25. Tarptautinis žodžių žodynas (c) Vyriausioji enciklopedijų redakcija 1985;

Teismų praktika

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. kovo 29 d. nutartis civilinėje byloje LDUAB „Hermis-draudimas“ v. Klaipėdos teritorinė muitinė, Nr. 3K-7-180/2001;
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „NCC Statyba“ v. UAB DK „Lindra“, Nr. 3K-3-99/2004;
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „NCC Statyba“ v. UAB „PZU Lietuva“, Nr. 3K-3-346/2005;
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. balandžio 20 d. nutartis civilinėje byloje VŠĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“ v. UADB „Industrijos garantas“, Nr. 3K-3-172/2007;

5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1995 m. gruodžio 20 d. apžvalga „*Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje nagrinėjant civilines bylas, kuriose paskolos sutarčių įvykdymas užtikrintas įkeitimo, laidavimo bei garantijos sutartimis, apibendrinimo rezultatu*“, Nr. A2-3;
6. Palangos apylinkės teismo civilinė byla Nr. 2-575/98;
7. Panevėžio apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 1995 m. rugpjūčio 29d. nutartis byloje, *Komercinis bankas „Ateitis“ v. „Litimpeks“*, Nr. 210-513/95;
8. Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 4T-173/95;
9. Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 8T-2128/93;
10. Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 4T-710/94;
11. Lietuvos Ūkinio teismo civilinė byla Nr. 4T-5347;
12. United Kingdom House of Lords. *Royal Bank of Scotland v. Etridge* (No. 2) [2001] UKHL 44; [2002] A.C. 773;

Elektroniniai dokumentai

1. Balsas.lt *Lietuva neįsisavino beveik pusės susisiekimo infrastruktūrai skirtų lėšų* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.balsas.lt/naujiena/320680/lietuva-neisisavino-beveik-puses-susisiekimo-infrastrukturai-skirtu-es-lesu>> [žiūrėta 2010-02-19];
2. Daugiašalė investicijų garantijų asociacija *Guarantees overview* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.miga.org/guarantees>> [žiūrėta 2010-02-19];
3. Europos investicijų fondas *About us* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2010-02-21] Prieiga per internetą: <<http://www.eif.org/about/index.htm>> [žiūrėta 2010-02-21];
4. Europos Komisijos politikos generalinis direktoratas *Rizikos kapitalo finansavimo regioninėje politikoje vadovas* [interaktyvus]. 2004 m. liepa p. 28. Prieiga per internetą: <http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/guide_en.htm> [žiūrėta 2010-02-15];
5. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose. *Bankrotas – Vokietija* [interaktyvus] 2006-06-07. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_ger_lt.htm> [žiūrėta 2010-03-12];

6. Financial post *Private loan guarantees* [interaktyvus]. 2007 m. spalio 10 d. Prieiga per internetą: <<http://www.financialpost.com/small-business/story.html?id=b4db7202-468a-46a5-93aa-47a481b45f36>> [žiūrėta 2010-02-23];
7. Įmonių bankroto valdymo departamentas prie ūkio ministerijos. *Vykdomų procedūrų sąrašas* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Sarasas.php?Veiksmas=Visi>> [žiūrėta 2010-03-21];
8. Investicijų ir verslo garantijos *Garantių teikimas SVV* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://www.invega.lt/content/view/186/79/>> [žiūrėta 2010-02-23];
9. Jungtinės karalystės vyriausybės praktiniai patarimai verslui *Verslo finansavimo garantijos* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://businesslink.gov.uk/bdotg/action/detail?r.s=sc&r.l1=1073858790&r.lc=en&r.l3=1073868460&r.l2=1074453326&r.i=1073790035&type=RESOURCES&itemId=1081839421&r.t=RESOURCES>> [žiūrėta 2010-02-23];
10. Lietuvos laisvosios rinkos institutas *LLRI Pastabos ir pasiūlymai dėl Ekonomikos skatinimo plano projekto*. [interaktyvus]. 2009-02-19. Prieiga per internetą: <http://www.lrinka.lt/index.php/analitiniai_darbai/llri_pastabos_ir_pasiulymai_del_ekonomikos_skatavimo_plano_projekto/5230;from_topic_id:61>; [žiūrėta 2010-02-17];
11. Lietuvos Respublikos finansų ministerija *ES struktūrinė parama 2007-2013 metams. Informacija apie naudos gavėjus* [interaktyvus]. 2010 m. sausio 22 d. Prieiga per internetą: <<http://www.esparama.lt/2007-2013/lt/invega/naudosgavejai>> [žiūrėta 2010-02-16];
12. Lietuvos valstybinis mokslo ir studijų fondas *Nuo pirmadienio studentai jau galės pasirašyti paskolų sutartis* [interaktyvus]. 2009-10-16. Prieiga per internetą: <<http://www.vmsfondas.lt/index.php?content=222>> [žiūrėta 2010-02-17];
13. Pasaulio bankas Private sector development blog *Should the public sector guarantee private sector financing for PPPs?* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://psdblog.worldbank.org/psdblog/2009/10/should-the-public-sector-guarantee-private-sector-financing-for-ppps.html>>; [žiūrėta 2010-02-15];
14. SITPRO Financial Guide *Demand Guarantees* [interaktyvus]. P. 4. Prieiga per internetą: <<http://www.sitpro.org.uk/trade/demandguar.pdf>> [žiūrėta 2010-02-17];

15. Swedbank banko Faktoringo sutarties bendrosios sąlygos NR. 002 [interaktyvus] (2009-03-03 redakcija, galioja nuo 2009-03-17). Prieiga per internetą: <http://www.swedbank.lt/files/lizingas/factoringo-bendrosios_salygos_.pdf> [žiūrėta 2010-03-03];
16. Swedbank banko interneto svetainė *Banko garantijos* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.swedbank.lt/lt/pages/verslo/banko_garantijos> [žiūrėta 2010-02-21];
17. Teisinių terminų žodynas [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <<http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=840>> [žiūrėta 2009-12-26].

Santrauka

Magistro darbe nagrinėjama garantija, kaip prievolių vykdymo užtikrinimo būdas, yra palyginti nesenas reiškinys teisėje, tačiau labai dažnai naudojamas, ypač ekonominio sunkmečio sandūroje. Kaip parodė sąvokų analizė, išvelgiama garantijos apibrėžimo akivaizdžių skirtumų, tačiau savo esmę ji išlaiko ir tarnauja kaip užtikrinamoji priemonė prievolei įvykdyti. Juo labiau, kad sutarčių laisvės principas leidžia garantijos institutą visiškai modifikuoti.

Palyginamoji bendrosios ir kontinentinės teisės analizė parodė, jog Lietuvos nacionalinėje teisėje neturime tokių garantijas išduodančių institucijų kaip savitarpio garantijų institucijos, nevyriausybių organizacijų, privačių asmenų garantijų institucijų. Tačiau pagrindiniais garantijas išduodančiais subjektais visgi išlieka bankai, kurių garantijos pagrinde naudojamos tarptautinėje prekyboje ir tarnauja kaip užtikrinimo, ir kaip pagalbinė atsiskaitymo priemonė, savo prasme būdama bene patikimiausia. Interviu su UniCredit Bank banko garantijų specialistu metu paaiškėjo, jog Lietuvoje daugiausia problemų kyla iki išduodant garantiją, o bendrojoje teisinėje sistemoje – jau išdavus garantiją.

Negalima nepaminėti privačių asmenų išduodamų garantijų, kadangi jos civiliniuose-komerciniuose santykiuose ekonominio sunkmečio akivaizdoje taip pat tampa dažnu apsaugos mechanizmu. Tačiau problema buvo keliamą vykdant pagrindinę prievolę kreditoriui skolininko ir garanto bankroto atvejais. Paaiškėjo, kad kreditorius turi daugiausia galimybių prievolei įvykdyti garanto bankroto atveju, kai jis gali reikalauti įvykdyti prievolę nedelsiant, nutraukti sutartį arba ją pakeisti, reikalaudamas naujo, patikimo garanto.

Ne ką mažiau diskusijų sukelti nesąžiningos garantijos problemos analizė parodė, jog vieningo jos išsprendimo modelio Europos civiliniame kodekse reiks ilgai laukti, kadangi Europoje vyrauja vokieetiškoji ir angliškoji, atitinkamai proporcingumo ir sąžiningumo garantijų pripažinimo neteisėtomis teorijos, todėl vieningą nuomonę ir praktiką būtų sunku įtvirtinti.

Galiausiai paaiškėjo, kad skirtumas tarp laidavimo ir garantijos egzistuoja tik teisiniu požiūriu. Šalys tarpusavio sutartyje gali naudoti tiek vieno, tiek kito instituto geriausias nuostatas, priartėdamos prie tarptautinėje teisėje vyraujančio požiūrio, kur skirtumo tarp garantijos ir laidavimo dažniausiai neįžvelgiama.

Summary

In this Master work was consider a guarantee as an obligation enforcement method which is a relatively recent phenomenon in the law, but is very often used, in particular economic hardship junction. As shown by the analysis of concepts, there were obvious differences in the definition of a guarantee, but it retains its essence and serves as a measure of guarantee to fulfill the obligation. Moreover, the freedom of contract policy allows safeguards institute fully modified.

Comparison of continental and common law analysis showed that the Lithuanian national law do not have the authority to issue such guarantees as a mutual guarantee institutions, NGOs, private security agencies. However, the main guarantees of the issuing entity still remains the banks, which guarantees mainly used in international trade and serves as collateral, and as the legal tender, its sense being perhaps the most reliable. Interview with UniCredit Banker, the Bank Guarantee specialist revealed that most problems arise Lithuania to issuing a guarantee as in the common legal system - after the issuing this type of security.

It is necessary to mention guarantees issued by individuals as in the face of economic hardship they are also becoming frequent security mechanism in civil-commercial matters. However, the problem was caused by the primary obligation to the creditor when the debtor and the guarantor goes bankruptcy. It appears that the creditor has the greatest potential the obligation to be fulfilled of the guarantor in case of bankruptcy, where the creditor may require to meet the obligation to immediately terminate the contract or to replace it, requiring a new, reliable guarantor.

No less debate causing the problem of unfair guarantee has revealed that its unanimous resolution model in the European Civil Code will need to wait a long time because there are two different theories in Europe: German and English which accords the principles of proportionality and fairness guarantees, therefore, the unanimous opinion and practice, it would be difficult to establish.

Finally, there was showed that the difference between surety and guarantee is only in a legal standpoint. Parties in their agreement may use one, or the second best provision of the Institute approaching to the prevailing view in international law, where the difference between a guarantee and surety often not readable.

Klausimai, interviu metu užduoti apklaustajam UniCredit Bank banko garantijų specialistui:

1. Kokie yra pirmieji banko (banko darbuotojo) žingsniai, kuomet klientas kreipiasi dėl banko garantijos?

Atsakymas: Išanalizuojama situacija ir išsiaiškinama, ar garantija iš viso yra reikalinga.

2. Išsiaiškinus garantijos poreikį, prie ko pereinama vėliau?

Atsakymas: Klientui pasiūloma užpildyti prašymą dėl garantijos suteikimo, prašoma pateikti reikalingus dokumentus bei reikalaujama užtikrinimo priemonių, pavyzdžiui, kaip nekilnojamojo turto įkeitimas, ar lėšų deponavimas banko sąskaitoje.

3. Į ką svarbiausia atkreipti dėmesį, pildant prašymą garantijai gauti?

Atsakymas: Svarbiausias garantijos elementas – terminas, kuris privalo būti tinkamai išreikštas: arba data, arba aplinkybėm. Terminas turi atitikti ir banko lūkesčius. Jam suėjus, nebegalima reikalauti garantijos įvykdymo, kas praktikoje dažnai pasitaiko. Kitas svarbus momentas – maksimali suma, kuria bankas privalo garantuoti kreditoriui.

4. Ar banko specialistas turi turėti tam tikrų įgūdžių dirbdamas su garantijų suteikimu?

Atsakymas: Banko darbuotojas turi būti taip pat ir neblogas teisininkas, išmanantis tarptautinės teisės normas, kadangi banko garantija dažniausiai naudojama tarptautiniuose atsiskaitymuose, pagrinde tarp ES šalių.

5. Ar banko garantija yra išduodama asmeniui, kuris iki šiol nebuvo banko klientas?

Atsakymas: Išduodama, tačiau tokiu atveju vyksta daug didesnė kliento finansinės būklės patikra, keliami didesni reikalavimai, tuo atveju, jeigu jis nesugebėtų pats savarankiškai įvykdyti savo prievolės. Dažniausiai banko garantijų specialistas pateikia savo nuomonę dėl garantijos išdavimo, vėliau komisija sprendžia šį klausimą. Jeigu banko darbuotojas siūlė suteikti garantiją, o komisija vienareikšmiškai atsisakė – kyla banko darbuotojo kompetencijos klausimas.

6. Kokiais teisės aktais yra naudojamos išduodant garantijas? Ar konkrečiai yra banke naudojamos Bendrosios taisyklės: dėl garantijų pagal pareikalavimą Nr. 458 arba dėl sutartinių garantijų Nr. 325?

Atsakymas: Minėtosios taisyklės nėra naudojamos mūsų banko praktikoje. Pagrindinis dokumentas, kuriuo vadovaujamės, tiek mes – darbuotojai, tiek klientai – tai yra mūsų Banko patvirtintas vidinis dokumentas – Bendrosios verslo taisyklės.